

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑμ.ε.Α

Υλοποιώντας τη Σύμβαση των ΗΕ για τα
Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στην
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πληροφορίες: Φανή Προβή, Αντωνία Παυλή

Αθήνα: 28.11.2022
Αρ. Πρωτ.: 1733

ΠΡΟΣ: κ. Χ. Μέτιο, Περιφερειάρχη Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

ΚΟΙΝ: «Πίνακας Αποδεκτών»

ΘΕΜΑ: «Επιστολή ενημέρωσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ σχετικά με το Παραδοτέο “Υλοποιώντας τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης”, στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 9 (Υπο-έργο 1 της Πράξης)»

Αξιότιμε κύριε Περιφερειάρχη,

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) - που αποτελεί τον τριτοβάθμιο κοινωνικό και συνδικαλιστικό φορέα των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους στη χώρα και επίσημα αναγνωρισμένο δια του ν. 2430/1996 (ΦΕΚ 156Α/10.7.1996) Κοινωνικό Εταίρο της ελληνικής Πολιτείας σε ζητήματα αναπηρίας- στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020», υλοποιεί το Έργο «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας»,¹ το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Ελλάδα.

Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η παραγωγή έγκυρης πληροφόρησης, τεκμηρίωσης και επιστημονικής γνώσης για τα θέματα της αναπηρίας στην Ελλάδα, και η συμβολή στη διαμόρφωση πολιτικών που θα εξασφαλίσουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους.

¹ Εφεξής «Παρατηρητήριο»

Μέσω της επιστημονικής και ερευνητικής δραστηριότητας που αναπτύσσει το Παρατηρητήριο, συγκροτεί έναν επιστημονικό μηχανισμό για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών για την αναπηρία υπό την οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτά κατοχυρώνονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)² και ταυτόχρονα αποτελεί μια κοιτίδα παραγωγής σύγχρονων θέσεων και προτάσεων εφαρμοσμένης πολιτικής για την αναπηρία.

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Σύμβασης, τον Σεπτέμβριο του 2019 η Επιτροπή προέβη σε εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπία του ελληνικού κράτους ώστε να εξεταστεί ο βαθμός συμμόρφωσης του ελληνικού κράτους με τις διατάξεις της Σύμβασης. Απόρροια αυτού του εποικοδομητικού διαλόγου ήταν η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής προς την Ελλάδα, στις οποίες επισημάνθηκαν τα σημεία εκείνα όπου το ελληνικό κράτος όφειλε να εργαστεί περαιτέρω, στο πλαίσιο τήρησης των δεσμεύσεων, ύστερα από τη κύρωση της Σύμβασης. Η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων, σε συνδυασμό με τους διαρκείς αγώνες του αναπηρικού κινήματος, οδήγησαν το 2020 στην υιοθέτηση του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, που παρά τις όποιες αδυναμίες του, αναμφισβήτητα θέτει πλέον τα ζητήματα της αναπηρίας στη βάση μιας ολιστικής εθνικής προσέγγισης.

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης, σχεδίασε και υλοποιεί τη **δράση ΠΕ9**, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Αξιοποιώντας την τεχνογνωσία και την πολυετή εμπειρία που η ΕΣΑμεΑ και το «Παρατηρητήριο» κατέχουν στα ζητήματα των πολιτικών για την αναπηρία, σκοπός της δράσης είναι να συνδράμει την πολιτεία στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της εξειδίκευσης της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, στα πεδία αρμοδιοτήτων των κεντρικών και επιμέρους σημείων αναφοράς.

---

² Εφεξής «Σύμβαση»

Στο επίπεδο των Περιφερειών, βασική εκροή της δράσης αποτελεί το κείμενο που σας προωθούμε συνημμένο, το οποίο αποτελεί έναν περιεκτικό Οδικό Χάρτη με συστάσεις, οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής³ και των απαιτήσεων της Σύμβασης, στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας, μέσω της παροχής τεχνογνωσίας και πληροφόρησης για την ανάπτυξη περιφερειακών σχεδίων δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία κατά αντιστοιχία του Εθνικού Σχεδίου.

Η μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπόνηση του «Οδικού Χάρτη», συνοψίζεται ως **«συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας» (disability mainstreaming)**.⁴ Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση βάσει της οποίας: τα δικαιώματα, οι ανάγκες και οι εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται, ως αναπόσπαστο κομμάτι, στον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων (σε όλους τους πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς), έτσι που τα άτομα με αναπηρία να ωφελούνται εξίσου, και να επιτυγχάνεται η ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Η γενική αυτή προσέγγιση εξειδικεύεται σε τρεις αλληλοξαρτώμενες κατευθύνσεις.

- 1) Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, νομοθεσία, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα.
- 2) Θέσπιση και εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων ανά τομέα αρμοδιότητας με στόχο την άρση των εμποδίων και την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία.
- 3) Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στο επίπεδο λειτουργίας του φορέα/οργανισμού (οργανωτικά και διοικητικά θέματα, κατανόηση της δικαιωματικής προσέγγισης από τη διοίκηση και το προσωπικό κ.ά.)

³ Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στην [αγγλική γλώσσα](#) αλλά και στην [ελληνική γλώσσα](#) όπως μεταφράστηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της ΕΣΑμεΑ και του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας της.

⁴ Στο **Παράρτημα Ι**, σσ. 79-83 μπορείτε να βρείτε μια παρουσίαση της έννοιας της «συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας» (disability mainstreaming).

Η μεθοδολογία υλοποίησης του παραδοτέου περιλαμβάνει διαφορετικές τεχνικές έρευνας, όπως:

- έρευνα γραφείου,
- επεξεργασία διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων και αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα/Περιφέρεια,
- επικοινωνία και λήψη ανατροφοδότησης από τα αρμόδια σημεία αναφοράς.

Ο Οδικός Χάρτης «Υλοποιώντας τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης» αποτελείται από 6 ενότητες και 2 παραρτήματα, το περιεχόμενο των οποίων έχει διαμορφωθεί ως εξής:

- Η **πρώτη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά το γενικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας αποτελούν οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας όπως αυτές απορρέουν από: την παράγραφο 6 του Άρθρου 21 του Συντάγματος της Ελλάδας, τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)⁵, τον ν. 4488/2017, το κανονιστικό πλαίσιο ΕΔΕΤ, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030», και την Agenda 2030.
- Η **δεύτερη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά το βασικό εθνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Η **τρίτη ενότητα** παρουσιάζει τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2019)⁶ προς τη χώρα μας αναφορικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την υλοποίηση της Σύμβασης και τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα την επόμενη περίοδο. Ειδικότερα, στην ενότητα έχουν ενσωματωθεί οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις που έχουν πεδίο εφαρμογής και σε περιφερειακό επίπεδο.
- Στην **τέταρτη ενότητα** έχουν αντιστοιχηθεί οι δεσμεύσεις της χώρας αναφορικά με την υλοποίηση της Σύμβασης όπως αυτές περιγράφονται στις Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής, με τους στόχους του Εθνικού

---

⁵ Εφεξής «Σύμβαση»

⁶ Εφεξής «Επιτροπή των ΗΕ»

Σχεδίου Δράσης και με τους τομείς αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας, όπως αυτοί καθορίζονται στην εθνική νομοθεσία (άρθρο 186, ν.3852/2010).

- **Η πέμπτη ενότητα** αποτυπώνει με αριθμούς την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.
- **Η έκτη ενότητα** αποτελεί μια στρατηγική πρόταση της ΕΣΑμεΑ που έχει σαν στόχο να χρησιμεύσει ως αναλυτικός οδηγός για την εκπόνηση ενός Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στην υπο-ενότητα **6.1.5.** έχει αποτυπωθεί ένα βασικό πλαίσιο αξόνων, στόχων και προτεινόμενων δράσεων για την Περιφέρεια, λαμβάνοντας υπόψη το θεσμικό πλαίσιο για την αναπηρία και την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, όπως αυτή προκύπτει από τα δεδομένα που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.
- **Παράρτημα I:** Η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας (Disability Mainstreaming).
- **Παράρτημα II:** Συμπεριληπτική γλώσσα για την αναπηρία.

Μέσω αυτής της δράσης, ευελπιστούμε να συμβάλουμε στο κρίσιμο έργο που καλείται να διαδραματίσει η Περιφέρειά σας σχετικά με την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και να εδραιώσουμε μια σταθερή συνεργασία μαζί σας για την ορθή υλοποίηση των δεσμεύσεων της χώρας στα ζητήματα της αναπηρίας.

Με εκτίμηση

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Ι. Βαρδακαστάνης

Β. Κούτσιανος

Πίνακας Αποδεκτών:

- Γραφείο Υπουργού Επικρατείας κ. Γεραπετρίτη – Συντονιστικός Μηχανισμός
- Αντιπεριφερειάρχες (Χωρικοί και Θεματικοί) Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Πρόεδρο και μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- κ. Λ. Γεωργίου, Γενικό Διευθυντή Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας - Σημείο Αναφοράς Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- κ. Β. Πιτσινίγκο, Προϊστάμενο ΕΥΔ ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Περιφερειακή Ομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και φορείς μέλη αυτής

Προσβάσιμο αρχείο Microsoft Word (*.docx)

Το παρόν αρχείο ελέγχθηκε με το εργαλείο **Microsoft Accessibility Checker** και δε βρέθηκαν θέματα προσβασιμότητας. Τα άτομα με αναπηρία δε θα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωσή του.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑμ.ε.Α

Υλοποιώντας τη Σύμβαση των ΗΕ για τα
Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στην
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EUROPEAN
DISABILITY
FORUM

ISO 9001
REGISTERED

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή: Η Δράση ΠΕ9 του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ	4
Ο Οδικός Χάρτης	4
Μεθοδολογία Υλοποίησης.....	4
Η δομή και το Περιεχόμενο του Οδικού Χάρτη.....	5
1 Το Πλαίσιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	7
1.1 Σύνταγμα της Ελλάδας.....	7
1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD).....	7
1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017).....	7
1.4 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)	10
1.5 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ	12
1.6 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων	12
1.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030»	13
1.8 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	14
2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο	17
2.1 Αρχή της ισότητας και μη διάκρισης λόγω αναπηρίας ή/και χρόνιας πάθησης.....	17
2.2 Φυσική και ηλεκτρονική προσβασιμότητα	19
3 Οι Συστάσεις Προς τη Χώρα Από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.....	22
4 Από τις Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και η Εμπλοκή των Περιφερειών στην Υλοποίηση του.....	34
5 Η Υφιστάμενη Κατάσταση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με Αριθμούς	43
5.1 Σύνοψη.....	43
5.2 Κοινωνικοοικονομικό προφίλ	45
Περιφερειακοί δείκτες ευημερίας (ΟΟΣΑ)	48
Τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	49

6 Οδηγός για την Ανάπτυξη Ενός Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	55
6.1 Περιεχόμενα σχεδίου δράσης	55
6.1.1 Σκοπός και στόχοι	55
6.1.2 Βασικές κατευθυντήριες αρχές	56
6.1.3 Θεσμικό πλαίσιο	58
6.1.4 Καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης	59
6.1.5 Άξονες προτεραιότητας, ειδικοί στόχοι και δράσεις	60
6.1.6 Χρονοδιαγράμματα, πόροι, δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης	76
6.1.7 Εργαλεία υλοποίησης	77
6.1.8 Δημοσιότητα και προβολή	78
Παράρτημα I: Η Συμπερίληψη της Διάστασης της Αναπηρίας (Disability Mainstreaming)	79
Παράρτημα II: Συμπεριληπτική Γλώσσα για την Αναπηρία	84

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ΔΡΑΣΗ ΠΕ9 ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑΜΕΑ

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης, σχεδίασε και υλοποιεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τη **δράση ΠΕ9**, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Σκοπός της δράσης είναι να συνδράμει την πολιτεία στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της εξειδίκευσης της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, στα πεδία αρμοδιοτήτων των κεντρικών και επιμέρους σημείων αναφοράς.

Ο ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Βασική εκροή της δράσης αποτελεί το ανά χείρας κείμενο, που επιχειρεί να αποτελέσει έναν περιεκτικό Οδικό Χάρτη με συστάσεις, οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής¹ και των απαιτήσεων της Σύμβασης, στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της κάθε Περιφέρειας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπόνηση του «Οδικού Χάρτη» στη δράση αυτή, συνοψίζεται ως **«συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας» (disability mainstreaming)**.² Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση βάσει της οποίας: τα **δικαιώματα, οι ανάγκες και οι εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται**, ως αναπόσπαστο κομμάτι, στον **σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων** (σε όλους τους πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς), έτσι που τα άτομα με αναπηρία να ωφελούνται εξίσου, και να **επιτυγχάνεται η ισότιμη συμμετοχή** τους στην κοινωνία.

Η γενική αυτή προσέγγιση εξειδικεύεται σε τρεις διακριτές και αλληλοεξαρτώμενες κατευθύνσεις.

¹ Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στην [αγγλική γλώσσα](#) αλλά και στην [ελληνική γλώσσα](#) όπως μεταφράστηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της ΕΣΑμεΑ και του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της.

² Στο **Παράρτημα I**, σσ. 79-83 μπορείτε να βρείτε μια παρουσίαση της έννοιας της «συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας» (disability mainstreaming).

- 1) Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, νομοθεσία, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα.
- 2) Θέσπιση και εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων ανά τομέα αρμοδιότητας με στόχο την άρση των εμποδίων και την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία.
- 3) Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στο επίπεδο λειτουργίας του φορέα/οργανισμού (οργανωτικά και διοικητικά θέματα, κατανόηση της δικαιωματικής προσέγγισης από τη διοίκηση και το προσωπικό κ.α.)

Η μεθοδολογία υλοποίησης περιλαμβάνει διαφορετικές τεχνικές έρευνας, όπως:

- έρευνα γραφείου,
- επεξεργασία διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων και αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα/Περιφέρεια,
- επικοινωνία και λήψη ανατροφοδότησης από τα αρμόδια σημεία αναφοράς.

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ

- Η **πρώτη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά το γενικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας αποτελούν οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας όπως αυτές απορρέουν από: την παράγραφο 6 του άρθρου 21 του Συντάγματος της Ελλάδας, τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)³, τον ν. 4488/2017, το κανονιστικό πλαίσιο ΕΔΕΤ, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030», και την Agenda 2030.
- Η **δεύτερη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά το βασικό εθνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Η **τρίτη ενότητα** παρουσιάζει τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2019)⁴ προς τη χώρα μας αναφορικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την υλοποίηση της Σύμβασης και τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα την επόμενη περίοδο. Ειδικότερα, στην ενότητα έχουν ενσωματωθεί οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις που δύναται να εφαρμοστούν και σε περιφερειακό επίπεδο.

³ Εφεξής «Σύμβαση»

⁴ Εφεξής «Επιτροπή των ΗΕ»

- Στην **τέταρτη ενότητα** έχουν αντιστοιχηθεί οι δεσμεύσεις της χώρας αναφορικά με υλοποίηση της Σύμβασης όπως αυτές περιγράφονται στις Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής, με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης και με τους τομείς αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας, όπως αυτοί καθορίζονται στην εθνική νομοθεσία (άρθρο 186, ν.3852/2010).
- Η **πέμπτη ενότητα** αποτυπώνει με αριθμούς την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.
- Η **έκτη ενότητα** αποσκοπεί να αποτελέσει έναν αναλυτικό Οδηγό για την εκπόνηση ενός Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στην υποενότητα 6.1.5. έχει αποτυπωθεί ένα βασικό πλαίσιο αξόνων, στόχων και προτεινόμενων δράσεων για την Περιφέρεια, λαμβάνοντας υπόψη το θεσμικό πλαίσιο για την αναπηρία και την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, όπως αυτή προκύπτει από τα δεδομένα που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.

1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

1.1 Σύσταγμα της Ελλάδας

Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του Άρθρου 21 του Συντάγματος της Ελλάδας,

Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)

Η σημασία και ο αντίκτυπος της Σύμβασης, που κυρώθηκε από την ελληνική πολιτεία με τον ν. 4074/2012, στην πολιτική για την αναπηρία είναι καθοριστική. Η Σύμβαση αποτέλεσε τη θεσμική αποτύπωση της μεταστροφής παραδείγματος στα ζητήματα της αναπηρίας σηματοδοτώντας τη μετάβαση από την παρωχημένη ιατροκεντρική και φιλανθρωπική αντίληψη, στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τα άτομα με αναπηρία ως ενεργά υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες και δεσμεύει τα κράτη να άρουν όλα τα εμπόδια που αυτά αντιμετωπίζουν ώστε να διασφαλιστεί και να προαχθεί η πλήρης υλοποίηση των δικαιωμάτων τους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Η Σύμβαση, πέραν του ότι επαναδιατυπώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες υπό την οπτική των ατόμων με αναπηρία, διαφέρει επίσης από άλλες Συμβάσεις δικαιωμάτων ως προς το ότι αποδίδει ιδιαίτερα βαρύτητα στην εθνική εφαρμογή και την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής της από τα Κράτη-Μέλη.

1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017)

Στη χώρα μας, με το Δ' μέρος του ν. 4488/2017 εξειδικεύονται οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εθνική εφαρμογή της Σύμβασης.

Κατευθυντήριες διατάξεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 61 του ν. 4488/2017, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, και ειδικότερα υποχρεούται:

- Να αφαιρεί εμπόδια κάθε είδους.
- Να τηρεί τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς τους.
- Να παρέχει, όπου απαιτείται, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων και ρυθμίσεων.

- Να απέχει από πρακτικές, κριτήρια και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.
- Να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων στον τομέα της αρμοδιότητάς/δραστηριότητάς τους.

Ειδικότερα, **τα διοικητικά όργανα και οι αρχές**, σύμφωνα με το **άρθρο 62**,⁵ απαιτείται να εντάσσουν τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς τους με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες.

Για το σκοπό αυτό:

- Υποβάλλουν εκθέσεις στα οικεία σημεία αναφοράς του άρθρου 71 σχετικά με τις δράσεις, τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούν για την επίτευξη της ισότητας των ατόμων με αναπηρία.
- Υιοθετούν ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες ώστε να καθίσταται δυνατή η μέτρηση και η αξιολόγηση της συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας.
- Συλλέγουν και τηρούν επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους.

Με το **άρθρο 63** θεσμοθετείται η υποχρέωση των διοικητικών οργάνων και αρχών να τηρούν τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών καθώς και να παρέχουν εύλογες προσαρμογές.

Με το **άρθρο 64**, τα διοικητικά όργανα και οι αρχές υποχρεούνται να μεριμνήσουν για την πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (σε συνήθειες αλλά και έκτακτες συνθήκες)

Με το **άρθρο 65** ορίζεται η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να παρέχουν στα συναλλασσόμενα άτομα με αναπηρία προσβάσιμα μέσα και τρόπους επικοινωνίας. Επιπροσθέτως αναγνωρίζεται η ελληνική νοηματική γλώσσα ως ισότιμη με την ελληνική γλώσσα και η ελληνική γραφή Braille ως ο τρόπος γραφής των τυφλών Ελλήνων πολιτών.

Με το **άρθρο 68** επίσης, **θεσμοθετείται η ανάλυση συνεπειών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κατά την νομοπαραγωγική διαδικασία**, καθώς και η υποχρέωση του ελληνικού στατιστικού συστήματος για παραγωγή

⁵ Με κοινή απόφαση των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργών κατόπιν συνεργασίας με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης εξειδικεύονται οι υπόχρεοι φορείς, οι διαδικασίες υλοποίησης καθώς και κάθε άλλο θέμα τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

επίσημων στατιστικών για τα άτομα με αναπηρία, σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ.

Με το **άρθρο 66** «Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων ατόμων με αναπηρία»⁶ προβλέπεται η ενημέρωση, η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των στελεχών του δημοσίου σε θέματα που άπτονται των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1:

1. Τα **διοικητικά όργανα και οι αρχές ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν το προσωπικό, τους συναλλασσόμενους και τους αποδέκτες των υπηρεσιών τους σχετικά με τα δικαιώματα των [ατόμων με αναπηρία]**⁷ και τον **καθολικό σχεδιασμό**. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, ύστερα από δημόσια διαβούλευση με αναγνωρισμένες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος, με άτομα και με ομάδες ατόμων που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, εξειδικεύονται οι τρόποι ενημέρωσης, τα εργαλεία και τα μέσα ευαισθητοποίησης, καθώς και το περιεχόμενο των παρεμβάσεων για την υλοποίηση του περιεχομένου της παρούσας παραγράφου.

Οι οργανωτικές διατάξεις του ν.4488/2017 προβλέπουν ότι:

Ο **Υπουργός Επικρατείας**, αρμόδιος για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου, ορίζεται ως **Συντονιστικός Μηχανισμός** σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 33 της Σύμβασης (**άρθρο 69**).

Η **Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** ορίζεται ως **Κεντρικό Σημείο Αναφοράς** για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της Σύμβασης (**άρθρο 70**).

Τα **Επιμέρους Σημεία Αναφοράς** για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης (**άρθρο 71**) καθορίζονται σε επίπεδο υπουργείων, περιφερειών και δήμων. Ειδικότερα, ως προς τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς των Περιφερειών, ορίζεται ως

⁶ Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι παρά το γεγονός ότι στον τίτλο του άρθρου υπάρχει το ακρωνύμιο «ΑμεΑ» ώστε να αναφερθεί στα άτομα με αναπηρία επιλέξαμε να το αντικαταστήσουμε με το «άτομα με αναπηρία».

⁷ Βλ. υποσημείωση 6

Σημείο Αναφοράς ο Περιφερειάρχης για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Με απόφαση του/της Περιφερειάρχη οι αρμοδιότητες του Σημείου Αναφοράς μπορεί να μεταβιβασθούν σε οργανική μονάδα επιπέδου Γενικής Διεύθυνσης, Διεύθυνσης ή Τμήματος.

Βάσει του νόμου, οι αρμοδιότητες των Σημείων Αναφοράς αφορούν την παρακολούθηση υλοποίησης των υιοθετούμενων κατ' εφαρμογή της Σύμβασης δημόσιων πολιτικών στα οικεία Υπουργεία και στους εποπτευόμενους από αυτά φορείς, την προώθηση στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 70, προτάσεων και νομοθετικών ρυθμίσεων βέλτιστης εφαρμογής της Σύμβασης, τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων προόδου και την προώθηση δημόσιας διαβούλευσης για τα ως άνω θέματα.

Με το **άρθρο 72** θεσμοθετείται το **πλαίσιο για την προαγωγή της Σύμβασης** που αποτελείται από τον **Συνήγορο του Πολίτη** ο οποίος **υποχρεούται να τελεί σε συνεργασία με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)** ως **ανεξάρτητο μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών**.

1.4 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε όλα τα στάδια εφαρμογής των ΕΔΕΤ, αποσκοπεί στην εξάλειψη των ανισοτήτων και στην **προώθηση της ισότητας** μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, καθώς και στην **καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού**, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), του άρθρου 10 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και του άρθρου 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία**.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το **Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021**⁸ για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το

⁸ Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EL>

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων», προβλέπονται τα ακόλουθα:

α) στην **παρ. 3 του άρθρου 9 «Οριζόντιες αρχές»**, αναφέρεται ότι **«Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν κάθε διάκριση λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού κατά την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και κατά την υποβολή των σχετικών εκθέσεων. Ειδικότερα, η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων»**,

β) στην **παρ. 1 του άρθρου 73 «Επιλογή πράξεων από τη Διαχειριστική Αρχή»**, αναφέρεται ότι **«Για την επιλογή των πράξεων, η διαχειριστική αρχή καταρτίζει και εφαρμόζει κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν διακρίσεις, είναι διαφανή, εξασφαλίζουν την πρόσβαση από άτομα με αναπηρίες, διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων, και λαμβάνουν υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, και την ενωσιακή πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 191 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ.»**.

γ) στο **Παράρτημα III** περιλαμβάνεται **i) ο οριζόντιος αναγκαίος πρόσφορος όρος που αφορά στην επαλήθευση της συμμόρφωσης των πράξεων με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον οποίο προβλέπεται η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας καθώς και η εφαρμογή μέτρων που εξασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρία την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική συμπερίληψη τους καθώς και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή και ii) ο οριζόντιος αναγκαίος πρόσφορος όρος που αφορά στην εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σε εθνικό επίπεδο,**

δ) στο **Παράρτημα IV** περιλαμβάνονται **θεματικοί αναγκαίοι πρόσφοροι όροι που σχετίζονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με τα άτομα με αναπηρία, όπως είναι αυτοί που αναφέρονται στην ύπαρξη εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την κοινωνική ένταξη και τη μείωση της φτώχειας, για την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη, για τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, για την ισότητα των φύλων, για το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης κ.λπ.**

Επιπρόσθετα, **τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία**, και ειδικότερα η **προσβασιμότητα**, ενισχύονται περαιτέρω με τη συμπερίληψη στον ως άνω Κανονισμό ειδικού οριζόντιου αναγκαίου πρόσφορου όρου (βλ. Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού) για την «Υλοποίηση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σύμφωνα με την απόφαση 2010/48/ΕΚ του Συμβουλίου».

1.5 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁹

Η διακήρυξη του **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ**, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009, επιβεβαιώνει -λαμβάνοντας υπόψη τις αρμοδιότητες και τις δράσεις της ΕΕ, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας- τα δικαιώματα που προκύπτουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις κοινές διεθνείς υποχρεώσεις των χωρών της ΕΕ, τη σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, τους κοινωνικούς χάρτες που έχουν ψηφιστεί από την ΕΕ και από το Συμβούλιο της Ευρώπης και τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Μάλιστα, το **άρθρο 26** του Χάρτη, εστιάζει στην **ένταξη των ατόμων με αναπηρία** τονίζοντας ότι αυτά **πρέπει να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.**

1.6 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Το 2017 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακήρυξαν τον **Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων** ως την **«πυξίδα»** για το **σχεδιασμό των πολιτικών απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών**. Συγκεκριμένα, η **Αρχή 17 «Ένταξη των Ατόμων με Αναπηρία»** προβλέπει ότι:

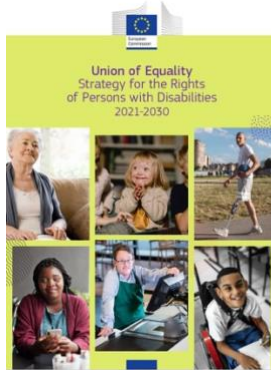
«τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα σε εισοδηματική στήριξη που διασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση, υπηρεσίες που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, και εργασιακό περιβάλλον προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.»¹⁰

⁹ Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33501&from=EL>

¹⁰ Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι διαθέσιμος στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_el

1.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030»

Σε συνέχεια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020 που έθεσε τις βάσεις για την άρση των εμποδίων και των αποκλίσεων που βιώνουν 87 εκ.

Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την άνοιξη του 2021 τη νέα **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030**.¹¹ Η νέα

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία προτείνει την **ανάληψη συντονισμένων δράσεων σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο** -με την ΕΕ είτε να μοιράζεται την αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη της είτε να έχει υποστηρικτικό ρόλο, προς την περαιτέρω άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία-

στοχεύοντας στην περαιτέρω εφαρμογή της Αρχής 17 «Ένταξη των Ατόμων με Αναπηρία» του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.¹² Στην **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030** έχουν συμπεριληφθεί ένα **σύνολο δράσεων και εμβληματικών πρωτοβουλιών από όλα τα πεδία πολιτικής** που αφορούν τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που έχουν συμπεριληφθεί στη Στρατηγική έχουν ταξινομηθεί στους ακόλουθους τέσσερις άξονες:

- I) Προσβασιμότητα - Ένας παράγοντας διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων, της αυτονομίας και της ισότητας
- II) Απόλαυση των δικαιωμάτων της ΕΕ.
- III) Αξιοπρεπής ποιότητα ζωής και ανεξάρτητη διαβίωση
- IV) Ίση πρόσβαση και μη διάκριση

Πιο συγκεκριμένα, ο **άξονας I** εστιάζει σε **δράσεις γύρω από την προσβασιμότητα**, αντιμετωπίζοντάς την ως ένα **παράγοντα κλειδί** για την **πλήρη άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία**, της αυτονομίας τους και της **ισότητάς** του με του πολίτες χωρίς αναπηρία. Στον **άξονα II** «Απόλαυση των δικαιωμάτων της ΕΕ» έχουν συμπεριληφθεί **δράσεις που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών της ΕΕ με αναπηρία** όπως και στην **ενίσχυση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στη δημοκρατική διαδικασία**. Η δημιουργία και χορήγηση της *Ευρωπαϊκής Κάρτας*

¹¹ Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 είναι διαθέσιμη στα ελληνικά στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

¹² Βλ. Ενότητα 1.5 του παρόντος αρχείου.

Αναπηρίας¹³ σε όλους της Ευρωπαϊούς πολίτες με αναπηρία που τη δικαιούνται μέχρι τα τέλη του 2023 και η αναγνώριση της από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ αποτελεί παράδειγμα εμβληματικής πρωτοβουλίας της Στρατηγικής.¹⁴

Δράσεις που αφορούν στη **διαβίωση στην κοινότητα** και την **ανεξάρτητη διαβίωση**, την **ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για νέες θέσεις απασχόλησης**, την **ενίσχυση της πρόσβασης σε ποιοτικές και βιώσιμες θέσεις εργασίας** και την **πρόσβαση στην κοινωνική προστασία** έχουν συμπεριληφθεί στον **άξονα III «Αξιοπρεπής ποιότητα ζωής και ανεξάρτητη διαβίωση»** της Στρατηγικής. Τέλος, ο **άξονας IV «Ίση πρόσβαση και μη διάκριση»** προβλέπει **δράσεις που αφορούν**, μεταξύ άλλων, **στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία: στη δικαιοσύνη, την υγεία, την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τον τουρισμό και τον αθλητισμό.**

1.8 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η **Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη**,¹⁵ για την εφαρμογή της οποίας έχει δεσμευτεί η χώρα μας, προάγει μεταξύ άλλων τον **καθολικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της μη διάκρισης**. Η Ατζέντα 2030 δεσμεύεται ότι θα ενισχύσει εκείνα τα άτομα ή κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται σε **ευάλωτη κατάσταση, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρία**. Πιο συγκεκριμένα:

Ο **Στόχος 4 της Ατζέντας 2030 «Ποιοτική Εκπαίδευση»** αποσκοπεί στην εξασφάλιση **συμπεριληπτικής, ισότιμης και ποιοτικής εκπαίδευσης** για όλους και σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, σηματοδοτώντας τη μετατόπιση των πολιτικών προτεραιοτήτων σε ζητήματα ποιότητας και ισότητας στην παρεχόμενη εκπαίδευση. Ο στόχος εστιάζει στην **εξασφάλιση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση για τις ευάλωτες ομάδες, και**

¹³ Η Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας λειτούργησε από το 2016 μέχρι το 2019 σε πιλοτική φάση. Στην πιλοτική φάση συμμετείχαν οχτώ ευρωπαϊκές χώρες: Βέλγιο, Εσθονία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Ρουμανία, Σλοβενία και Φινλανδία. Στόχος της ΕΕ, όπως αυτή αποτυπώνεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030 είναι η καθολική της εφαρμογή σε όλες τα κράτη-μέλη της ΕΕ μέχρι το τέλος του 2023.

¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας έχει σαν στόχο να άρει τα εμπόδια των ευρωπαίων πολιτών με αναπηρία στην απόλαυση του δικαιώματος τους στη διακίνηση, όπως προβλέπεται από το άρθρο 26 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του άρθρου 20 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

¹⁵ Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι διαθέσιμη στο: <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξης/>

για τα άτομα με αναπηρία. Επίσης, ο στόχος αφορά στην αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών και εγκαταστάσεων, ώστε να είναι προσαρμοσμένες και προσβάσιμες σε όλα τα παιδιά και τα άτομα με αναπηρία, εξασφαλίζοντας εκπαιδευτικά ασφαλή, μη-βίαια και αποτελεσματικά περιβάλλοντα μάθησης για όλους.

Ο Στόχος 8 της Ατζέντας 2030 «Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη»,

επικεντρώνεται στην προώθηση μιας βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, για τα άτομα με αναπηρία, ο Στόχος 8 αποσκοπεί στην «επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων ανθρώπων και των ατόμων με αναπηρία, καθώς και εξασφάλιση της ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας».¹⁶

Η κοινωνική και πολιτική ένταξη όλων των πολιτών ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο, την αναπηρία, τη φυλή, την εθνικότητα, την καταγωγή, τη θρησκεία, την οικονομική ή/και οποιαδήποτε άλλη κατάσταση είναι μια διάσταση που αποτυπώνεται στην Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, ο Στόχος 10 «Λιγότερες Ανισότητες» επικεντρώνεται στην καταπολέμηση των υπαρχουσών ανισοτήτων που υπάρχουν στο κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό πλαίσιο σε κάθε χώρα αλλά και μεταξύ των διαφορών χωρών. Ειδικότερα, ο υπο-στόχος 10.2 αποσκοπεί στην «ενδυνάμωση και προαγωγή της κοινωνικής [...] και πολιτικής ένταξης όλων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, φυλής, εθνικότητας, καταγωγής, θρησκείας ή οικονομικής ή άλλης κατάστασης», ο υπο-στόχος 10.3 αποσκοπεί στη «διασφάλιση των ισότιμων ευκαιριών και μείωση των αποτελεσμάτων των ανισοτήτων, μέσω [...] της εξάλειψης νόμων, πολιτικών και πρακτικών που επιτρέπουν διακρίσεις, και της προαγωγής [...] κατάλληλων νομοθεσιών, πολιτικών και δράσεων [για τη μείωση των ανισοτήτων], και, τέλος, ο υπο-στόχος 10.4 εστιάζει στην «υιοθέτηση πολιτικών [...] και πολιτικών κοινωνικής προστασίας και προοδευτική επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας».¹⁷

Οι πόλεις και οι κοινότητες στις οποίες διαβιούν οι πολίτες με ή χωρίς αναπηρία αποτελούν σημαντικούς κόμβους εμπορίου, πολιτισμού, παραγωγικότητας, επιστήμης, κοινωνικής αλλαγής και ανταλλαγής ιδεών συμβάλλοντας στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο των πολιτών τους. Η συνεχής δημιουργία θέσεων εργασίας και η προαγωγή της ευημερίας των πόλεων είναι μερικές από

¹⁶ Ο. π.

¹⁷ Ο. π.

τις προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες οι πόλεις των σύγχρονων κοινωνιών. Ο Στόχος 11 «Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες» επικεντρώνεται στην μετατροπή των πόλεων και των κοινοτήτων σε πόλεις και κοινότητες χωρίς αποκλεισμούς, που θα είναι ασφαλείς στους πολίτες τους και βιώσιμες. Ειδικότερα, ο υπο-στόχος 11.1, αποσκοπεί ότι μέχρι το 2030 ότι θα έχει διασφαλιστεί η πρόσβαση όλων των πολιτών «σε επαρκή, ασφαλή, προσιτή στέγαση και βασικές υπηρεσίες, και αναβάθμιση των φτωχογειτονιών», ο υπο-στόχος 11.2, αποσκοπεί ότι μέχρι το 2030 θα έχει διασφαλιστεί η «παροχή ασφαλών, προσιτών, προσβάσιμων και βιώσιμων συστημάτων μεταφοράς για όλους, βελτίωση της ασφάλειας των δρόμων, κυρίως μέσω της επέκτασης των δημόσιων συγκοινωνιών, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, όπως είναι οι γυναίκες, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρίες και οι ηλικιωμένοι». Τέλος, ο υπο-στόχος 11.7, αποσκοπεί στην «παροχή καθολικής πρόσβασης σε ασφαλείς, χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμους πράσινους και δημόσιους χώρους, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία».¹⁸

Σημείο κλειδί για την επίτευξη των Στόχων της Agenda 2030 αποτελεί η συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων, των τοπικών αρχών, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών. Απαραίτητο στοιχείο στη διαμόρφωση αυτών των συνεργασιών -τόσο σε παγκόσμιο όσο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο- είναι η δόμηση τους σε ένα πλαίσιο αρχών, αξιών, κοινού οράματος και στόχων που θα τοποθετούν τόσο όλους τους πολίτες όσο και τον πλανήτη στο κέντρο αυτών. Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών - συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρία μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων- ιδιαίτερο ρόλο έχει και η συλλογή και διαθεσιμότητα ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων. Ειδικότερα, **επιδίωξη του υπο-στόχου 17.18** αποτελεί η συλλογή «**δεδομένων υψηλής ποιότητας, έγκαιρων και αξιόπιστων δεδομένων, διαχωρισμένων κατά εισόδημα, φύλο, ηλικία, φυλή, εθνικότητα, μεταναστευτικό στάτους, αναπηρία, γεωγραφική τοποθεσία και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τα εκάστοτε εθνικά πλαίσια**».¹⁹

¹⁸ Ο. π.

¹⁹ Ο. π.

2 ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην Ελλάδα έχει διαμορφωθεί ένα ικανοποιητικό εθνικό θεσμικό πλαίσιο που η ορθή εφαρμογή του δύναται να συμβάλει στην υλοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης. Δυο κεντρικοί άξονες για την υλοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης αποτελούν η προσβασιμότητα -φυσική, δομική και ηλεκτρονική- και η αρχή της ισότητας και μη διάκρισης. Στη συνέχεια της παρούσας ενότητας παρουσιάζεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που αφορά αυτούς τους δυο άξονες.

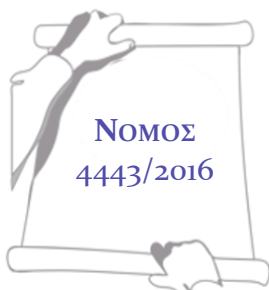
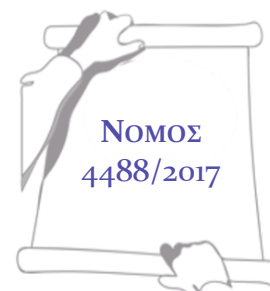
2.1 Αρχή της ισότητας και μη διάκρισης λόγω αναπηρίας ή/και χρόνιας πάθησης

Κύρωση της Σύμβασης των ΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες

Η Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) έχει σαν σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και της αξιοπρέπειάς τους. Η Σύμβαση αποτελεί το πλέον πρόσφατο και σημαντικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο που αναφέρεται στα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Η Ελλάδα αρχικά υπέγραψε τη Σύμβαση στις 30 Μαρτίου 2007 και στη συνέχεια την κύρωσε στις 31 Μαΐου 2012 με το νόμο 4074/2012 (Αρ. ΦΕΚ 88 Α' /11.04.2012).

Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις (Αρ. ΦΕΚ Α' 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ', Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες» (ιδίως δε τα άρθρα 61-67).²⁰

Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και της Οδηγίας 2014/54/ ΕΕ περί μέτρων που

²⁰ Βλ. επίσης την ενότητα 1.2 «Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017)», σσ. 7-12 του παρόντος αρχείου

διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων

Ο ν. 4443/2017 (ΦΕΚ Α 232/09.12.2016) ενσωματώνει στο ελληνικό νομικό πλαίσιο τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Σύμφωνα με τον ν. 4443/2016, **οι διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης όπως και η άρνηση εύλογων προσαρμογών απαγορεύονται**. Ειδικότερα, το άρθρο 2 του ν. 4443/2016 αναφέρεται στα ήδη των διακρίσεων τα οποία και απαγορεύονται στο πεδίο της απασχόλησης και εργασίας ενώ το άρθρο 3 εστιάζει στην παροχή εύλογων προσαρμογών.²¹

Σύμφωνα με το ν. 4443/2016, οι μορφές των διακρίσεων με τα οποία μπορεί να έρθει αντιμέτωπο ένα άτομο με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση είναι τα ακόλουθα: **άμεση ή έμμεση διάκριση**,²² **διάκριση λόγω σχέσης**,²³ **διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών**,²⁴ **πολλαπλή διάκριση**,²⁵ **άρνηση εύλογων προσαρμογών**²⁶ ή/και **παρενόχληση**.²⁷

²¹ Σύμφωνα με το άρθρο 2, του ν. 4074/2012, **εύλογες προσαρμογές** είναι εκείνες οι απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις και ρυθμίσεις, που δεν επιβάλλουν ένα δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος, και απαιτούνται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστεί για τα άτομα με αναπηρία, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

²² Ένα άτομο δέχεται **άμεση διάκριση** όταν εξαιτίας της αναπηρίας ή της χρόνιας πάθησής του η μεταχείριση που λαμβάνει είναι λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με αυτή που θα λάμβανε ένα άτομο χωρίς αναπηρία. Στην περίπτωση της **έμμεσης διάκρισης**, ένας νόμος, μια πολιτική, μια πρακτική ή ένα κριτήριο, αν και φαίνεται εκ πρώτης όψης ουδέτερος/η και συνεπώς δεν έχει κάποια συνέπεια στο άτομο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, μπορεί τελικά να το φέρει σε μειονεκτική θέση εν συγκρίσει με ένα άτομο χωρίς αναπηρία.

²³ Όταν ένα άτομο γίνεται αποδέκτης λιγότερο ευνοϊκής συμπεριφοράς εξαιτίας της στενής του σχέσης με κάποιο/α άτομο/α με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση, τότε λέμε ότι το συγκεκριμένο άτομο δέχεται **διάκριση λόγω σχέσης**.

²⁴ Στην περίπτωση της **διάκρισης λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών** ένα άτομο γίνεται δέκτης λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης επειδή εικάζεται ότι έχει αναπηρία ή χρόνια πάθηση.

²⁵ Όταν συντρέχουν δυο περισσότεροι λόγοι διάκρισης τότε λέμε ότι το εν λόγω άτομο γίνεται αποδέκτης **πολλαπλής διάκρισης**. Ειδικότερα, οι λόγοι που μπορεί να φέρουν ένα άτομο σε μειονεκτική θέση μπορεί να σχετίζονται με τις πολλαπλές ταυτότητες που μπορεί να έχει ένα άτομο. Το φύλο, η εθνική/εθνοτική ή/και κοινωνική προέλευση, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, η αναπηρία, η χρόνια πάθηση, οι θρησκευτικές, πολιτικές ή/και άλλες πεποιθήσεις είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που δομούν την πολλαπλή ταυτότητα του ατόμου.

²⁶ Στην περίπτωση της **άρνησης εύλογων προσαρμογών**, είναι η κατάσταση στην οποία μπορεί να βρεθεί ένα άτομο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, εξαιτίας της άρνησης παροχής αυτών.

²⁷ **Παρενόχληση** είναι η αρνητική συμπεριφορά κάποιου/ας προς έναν εργαζόμενο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση λόγω αυτής καθ' αυτής της αναπηρίας του ή χρόνιας πάθησής του, που έχει σαν σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειάς του και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

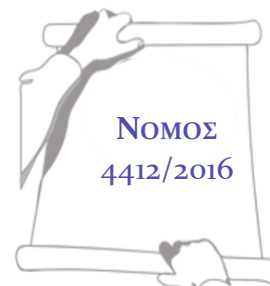

Σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο το πεδίο εφαρμογής της **Αρχής της Ισότητας και μη Διάκρισης** αφορά στο πεδίο της απασχόλησης και εργασίας και όχι άλλα πεδία πολιτικής.

2.2 Φυσική και ηλεκτρονική προσβασιμότητα

Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (Αρ. ΦΕΚ 147 Α' / 08.08.2016)

Άρθρο 54 «Τεχνικές προδιαγραφές» και Παράρτημα VII που αναφέρονται στην υποχρέωση κατάρτισης των τεχνικών προδιαγραφών κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη κριτήρια προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία.

Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις»(Αρ. ΦΕΚ 249 Α' / 25.11.2011)

Σύμφωνα με το άρθρο 3 «Δικαιολογητικά στοιχεία και μελέτες», θεσμοθετείται η μελέτη προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία ως τμήμα της αρχιτεκτονικής μελέτης για την έκδοση άδειας δόμησης.

Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (Αρ. ΦΕΚ 79 Α' / 09.04.2012)

Άρθρο 26 – «Ειδικές ρυθμίσεις για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία ή εμποδιζόμενων ατόμων», όπως τροποποιήθηκε με τον ν.4759/2020, άρθρα 119 και 120 και τον ν.4782/2021, άρθρο 210 και ισχύει σήμερα, καθώς και αναφορές σε σειρά άλλων άρθρων, που θέτουν το πλαίσιο για την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος στα άτομα με αναπηρία.

Ο Νέος Οικοδομικός Κανονισμός²⁸ προβλέπει ότι στους χώρους όλων των νέων κτιρίων είναι απαραίτητη η εξασφάλιση οριζόντιας και κατακόρυφης, αυτόνομης και ασφαλούς, προσπέλασης από άτομα με αναπηρία ή εμποδιζόμενα άτομα. Εξαιρέση από τον Κανονισμό αποτελούν τα κτίρια που προορίζονται για κατοικία, για τα οποία υπάρχουν ιδιαίτερες ρυθμίσεις. Το ίδιο ισχύει και για τα υφιστάμενα κτίρια με συγκεκριμένες χρήσεις.

²⁸ Βλ. άρθρο 26 του ν. 4067/2012 Ο «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός»²⁸, Αρ. ΦΕΚ 79 Α' / 09.04.2012.

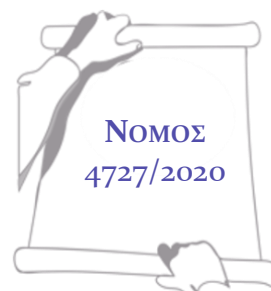

Τεχνικές οδηγίες προσαρμογής υφιστάμενων κτιρίων και υποδομών για την προσβασιμότητα αυτών σε άτομα με αναπηρία και εμποδιζόμενα άτομα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (ΦΕΚ Β' 2998)

Σειρά Αποφάσεων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και άλλων Υπουργείων σχετικά με προσβάσιμες διαμορφώσεις κοινόχρηστων χώρων οικισμών, παιδικών χαρών, παραλιών κ.λπ.

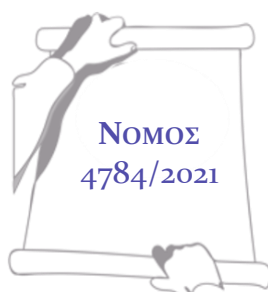
Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις

Σύμφωνα με το Κεφάλαιο Η' του ν. 4727 και ειδικότερα τις παρ. 27, 28 και 30 του άρθρου 107, εισάγονται ρυθμίσεις της προσβασιμότητας των ιστοτόπων και εφαρμογών των φορητών συσκευών των οργανισμών του δημόσιου τομέα, προκειμένου οι υπηρεσίες τους να καταστούν προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4727/2020, όλοι οι οργανισμοί του Δημοσίου, όπως οι Περιφέρειες, οφείλουν να αναρτούν στους ιστοτόπους τους **Δήλωση Προσβασιμότητας**. Οι πληροφορίες της Δήλωσης πρέπει να είναι σε προσβάσιμη μορφή και να ενημερώνουν τον/την επισκέπτη/ρια σχετικά με το επίπεδο προσβασιμότητας του ιστοτόπου. Η **επικαιροποίηση** των πληροφοριών που εμπεριέχονται στη Δήλωση **πρέπει να γίνεται είτε ύστερα από κάθε μεταβολή αυτών είτε σε ετήσια βάση**.

Η Ελλάδα σε κίνηση: Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα - Μικροκινητικότητα - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό, την απλούστευση και την ψηφιοποίηση διαδικασιών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και άλλες διατάξεις Σύμφωνα με την παράγραφο 1, του άρθρου 3, του ν. 4784/2021, η διάσταση της αναπηρίας εντάσσεται στις αρχές κατάρτισης των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ).

Η Ευρωπαϊκή Πράξη Προσβασιμότητας - «Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών», η οποία ενσωματώθηκε στην Ελληνική νομοθεσία στα μέσα Νοεμβρίου του 2022 με τον ν. 4994 (ΦΕΚ Α 215/18.11.2022)

Τέλος, μια σειρά από Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς που αφορούν στις μετακινήσεις των ευρωπαίων πολιτών με ή χωρίς αναπηρία -είτε αυτές αφορούν στις αεροπορικές τους μεταφορές, είτε στις σιδηροδρομικές μεταφορές, είτε στις θαλάσσιες μεταφορές και τις οδικές μεταφορές μέσω πούλμαν και λεωφορείων- συμβάλλουν εξίσου σημαντικά στην προώθηση των δικαιωμάτων τους. Ειδικότερα, οι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί είναι οι ακόλουθοι:

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς²⁹

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1371/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επιβατών σιδηροδρομικών γραμμών³⁰

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1177/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24^{ης} Νοεμβρίου 2010 για τα δικαιώματα των επιβατών στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004³¹

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 181/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για τα δικαιώματα των επιβατών λεωφορείων και πούλμαν³²

²⁹ Βλ. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/398c5d9c-5c74-44e0-8419-9cb1b326a47b/language-el/format-PDF>

³⁰ Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007R1371&from=EN>

³¹ Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010R1177&from=EL>

³² Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R0181&from=EL>

3 ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Τον Σεπτέμβριο του 2019, για πρώτη φορά στην ιστορία, η Ελλάδα εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, σε μια εφ' όλης της ύλης δημόσια ακρόαση, στην έδρα των ΗΕ στη Γενεύη, σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων του κράτους προς τα άτομα με αναπηρία, όπως αυτές απορρέουν από τη Σύμβαση που κύρωσε η χώρα μας με το ν. 4074/2012.

Σε όλη τη διαδικασία της εξέτασης η ΕΣΑμεΑ ήταν παρούσα, καταδεικνύοντας την πραγματικότητα που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα. Η ΕΣΑμεΑ συμμετείχε ενεργά και σε όλες τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες,³³ ενώ στις 26 Ιουλίου 2019 κατέθεσε την ολοκληρωμένη *Εναλλακτική Έκθεση* της (Alternative Report) στην Επιτροπή των ΗΕ.

Η Επιτροπή των ΗΕ υιοθέτησε τις Τελικές Παρατηρήσεις προς τη χώρα κατά την 506^η συνεδρίασή της, που έγινε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019 και τις οποίες η ΕΣΑμεΑ με δική της πρωτοβουλία της μετέφρασε στην ελληνική γλώσσα αλλά και ως κείμενο εύκολο για ανάγνωση (easy-to-read).³⁴

Στη συνέχεια της παρούσας ενότητας έχουν επιλεγεί εκείνες οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις που σχετίζονται και με την ορθή εφαρμογή της Σύμβασης στις Περιφέρειες της Ελληνικής Επικράτειας.

Προσβασιμότητα (άρθρο 9)

13. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

[...]

(ii) Την αργή πρόοδο στην εφαρμογή του υφιστάμενου νομικού πλαισίου για την προσβασιμότητα, συμπεριλαμβανομένης της καθυστέρησης στην υιοθέτηση της σχετικής δευτερογενούς νομοθεσίας, ιδίως της δευτερογενούς νομοθεσίας που ορίζει ο νόμος 4030/2011 και ο νόμος 4067/2012 σε σχέση με την μελέτη προσβασιμότητας για την έκδοση οικοδομικών αδειών και την

³³ Πιο συγκεκριμένα, στις 11 Φεβρουαρίου 2019, η ΕΣΑμεΑ υπέβαλλε στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες την «εναλλακτική έκθεση» ενόψει της 11^{ης} Προ-Συνεδριακής Συνάντησης της Επιτροπής για τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες που έλαβε χώρα στις 9-11 Απριλίου 2019 στη Γενεύη, συμμετείχε στην 11^η Προ-Συνεδριακή Συνάντηση, στις 26 Ιουλίου 2019 υπέβαλλε στην Επιτροπή την τελική «εναλλακτική έκθεση», και στις 2-4 Σεπτεμβρίου 2019 βρέθηκε στη Γενεύη τόσο για να παραβρεθεί στην ιδιωτική συνάντηση με την Επιτροπή όσο και για να παρακολουθήσει τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ της αντιπροσωπίας του ελληνικού κράτους και της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

³⁴ Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

προσαρμογή υφιστάμενων κτιρίων. Ανησυχεί, επίσης, για την καθυστέρηση στη θέσπιση των αναγκαίων μηχανισμών εφαρμογής, ιδίως των επιτροπών προσβασιμότητας με βάση τον νόμο 4495/2017.

- (iii) Την απουσία εθνικής στρατηγικής για την εφαρμογή των προτύπων προσβασιμότητας που διέπουν το δομημένο περιβάλλον, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, των μέσων ενημέρωσης και των υπηρεσιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

14. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, με βάση το γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) για την προσβασιμότητα, και λαμβάνοντας υπόψη τους υποστόχους 9 και 11 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, και ιδιαίτερα τους υποστόχους 11.2 και 11.7:

[...]

- (ii) Να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εγγυηθεί την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, των αγαθών και υπηρεσιών, και ιδίως του συστήματος μεταφορών στις αστικές και αγροτικές περιοχές, και στα δημόσια μέσα ενημέρωσης και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και να παρέχει κατάρτιση σε παρόχους υπηρεσιών, μηχανικούς, αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για τα προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.

Τα εμπόδια που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον καθώς και κατά τις μετακινήσεις στο υφιστάμενο σύστημα μεταφορών αποτέλεσαν σημεία που κέντρισαν το ενδιαφέρον της Επιτροπής συστήνοντας στο ελληνικό κράτος τη λήψη μέτρων για την άρση αυτών. Επιπρόσθετα, η εκπαίδευση των αρμόδιων επαγγελματιών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως και στους περιορισμούς που αυτά υφίστανται λόγω της μη προσβασιμότητας του εκάστοτε περιβάλλοντος αποτέλεσε ακόμη μια Σύσταση της Επιτροπής.

Καταστάσεις κινδύνου και έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών (άρθρο 11)

15. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

- (ii) Την έλλειψη προτύπων που να διέπουν τη διοίκηση και τις υπηρεσίες που παρέχονται στα άτομα με αναπηρία σε γενικές καταστάσεις κινδύνου και στις διαδικασίες του προσφυγικού

και του ασύλου, και τη συμμόρφωση των σημερινών πρακτικών διαχείρισης κινδύνου με το Πλαίσιο Σεντάι για Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών (*Sendai Framework for Disaster Risk Reduction*) 2015–2030.

- (iii) Την ανεπάρκεια των μέτρων που έχουν ληφθεί για τον εντοπισμό των ατόμων με αναπηρία που είναι αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και άτομα που βρίσκονται σε καταστάσεις που προσομοιάζουν με αυτή του πρόσφυγα τα οποία φθάνουν στο συμβαλλόμενο Κράτος, καθώς επίσης και για τη διασφάλιση της πρόσβασής τους στην υγειονομική περίθαλψη, σε κατάλληλα καταλύματα, σε βασικές εγκαταστάσεις, σε προστασία και ασφάλεια, και για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την παροχή εξατομικευμένης στήριξης, όπως η προσωπική βοήθεια, ιδιαίτερα σε σχέση με τις γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία.

16. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος:

- (ii) [...] Συνιστά επίσης στο συμβαλλόμενο Κράτος να καταστούν οι εγκαταστάσεις υποδοχής προσβάσιμες και να παρέχονται οι απαραίτητες υγειονομικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τον γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) της Επιτροπής, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων [...]
- (iii) Να διασφαλίσει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, και ιδίως των παιδιών με αναπηρία, που είναι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και άτομα σε καταστάσεις που προσομοιάζουν με αυτή του πρόσφυγα, στην κοινωνική προστασία, τις βοηθητικές τεχνολογίες, την πληροφόρηση και τις επαρκείς υπηρεσίες, και ιδιαίτερα στην ασφαλή στέγαση, σε υποδομές υγιεινής και ιατρικής φροντίδας, μέσω, μεταξύ άλλων, της παροχής εξατομικευμένης στήριξης. Να εγγυηθεί άμεσα ότι οι συνθήκες στις εγκαταστάσεις υποδοχής σέβονται την αξιοπρέπεια των ατόμων με αναπηρία, και ιδιαίτερα των παιδιών, που είναι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο ή άτομα σε καταστάσεις που προσομοιάζουν με αυτή του πρόσφυγα, και να μεριμνά για την ομαλή μεταφορά τους στην ηπειρωτική χώρα.

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε καταστάσεις κινδύνου λόγω της ελλιπούς προετοιμασίας και λήψης μέτρων σε καταστάσεις κινδύνου όπως και των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο με αναπηρία καθώς και των ατόμων

με αναπηρία που η κατάσταση τους προσομοιάζει με αυτή του πρόσφυγα ήταν ζητήματα στα οποία επίσης εστίασε η Επιτροπή των ΗΕ στο κείμενο της με τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της προς την χώρα. Στις συστάσεις της η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, τόνισε την ανάγκη δημιουργίας προσβάσιμων εγκαταστάσεων στα σημεία υποδοχής, την ανάγκη πρόσβασης των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των ατόμων που η κατάσταση τους προσομοιάζει με αυτή του πρόσφυγα στην κοινωνική προστασία, στην ιατρική φροντίδα, σε βοηθητικές τεχνολογίες, την πληροφόρηση, σε ασφαλή στέγαση, σε υποδομές υγιεινής, κ.ά.

Αυτόνομη διαβίωση και ένταξη στην κοινότητα (άρθρο 19)

28. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

- (i) Την έλλειψη ενημέρωσης προς την Επιτροπή σχετικά με υπηρεσίες στήριξης κατ' οίκον, σε ιδρύματα και άλλες κοινοτικές υπηρεσίες στήριξης, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής βοήθειας, και σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων για την αποϊδρυματοποίηση των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης τη στήριξη της αυτόνομης διαβίωσης και της ένταξης στην κοινότητα, ιδίως στο πλαίσιο του προγράμματος των Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης. Ανησυχεί, επίσης, για την έλλειψη αναλυτικών στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των ατόμων με αναπηρία, ιδίως των παιδιών με αναπηρία, που εξακολουθούν να ζουν σε ιδρύματα.
- (ii) Την έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με νομοθετικά, διοικητικά και οικονομικά μέτρα που έχουν ληφθεί για να διασφαλίζουν το ίσο δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επιλέγουν τον τόπο κατοικίας τους, και το που και με ποιον θα ζουν.

29. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, σύμφωνα με το γενικό σχόλιό της Αρ. 5 (2017) για την αυτόνομη διαβίωση και την ένταξη στην κοινότητα:

[...]

- (ii) Να διασφαλίσει την ενεργό εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων, στην εκπόνηση στρατηγικών και προγραμμάτων αυτόνομης διαβίωσης που θα παρέχουν προσβάσιμες κοινοτικές υπηρεσίες, ειδικά σε τοπικό επίπεδο.

Η περιορισμένη διαθεσιμότητα ή η μη επαρκής κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία προκειμένου να απολαύσουν το δικαίωμα τους στην αυτόνομη διαβίωση και συμπερίληψη τους στην κοινότητα ήταν ένα σημείο στο οποίο επικεντρώθηκε η

Επιτροπή των ΗΕ. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που έχει για τα ίδια τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να ζουν αυτόνομα και ανεξάρτητα μέσα από τη στήριξη που τα ίδια χρειάζονται -που άλλωστε αποτελεί και βασική απαίτηση της Σύμβασης- η Επιτροπή των ΗΕ συνέστησε προς το ελληνικό κράτος την εμπλοκή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων, στη διαμόρφωση των στρατηγικών και των προγραμμάτων αυτόνομης διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία.

Κινητικότητα του ατόμου (άρθρο 20)

17. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την απουσία ενός διαφανούς συστήματος παροχών στον τομέα των μεταφορών και διασφάλισης της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία χωρίς διακρίσεις. Ανησυχεί ιδιαίτερα για την περιορισμένη και εμποδιζόμενη πρόσβαση σε χώρους στάθμευσης και των αναφερόμενων περιπτώσεων άρνησης απαλλαγών από τέλη και φόρους οχημάτων των ατόμων με αναπηρία, λόγω, μεταξύ άλλων, της απαίτησης πιστοποίησης της μόνιμης και μη αναστρέψιμης αναπηρίας βάσει του ισχύοντος δευτερογενούς δικαίου.
18. Η Επιτροπή **συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος στήριξης της προσωπικής κινητικότητας, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την ισότιμη πρόσβαση όλων των ατόμων με αναπηρία σε παροχές και μέσα που διευκολύνουν την προσωπική τους κινητικότητα. Συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να παρέχει ειδική κατάρτιση σε δεξιότητες κινητικότητας στα άτομα με αναπηρία και στο ειδικευμένο προσωπικό που εργάζεται μαζί τους.**

Σύμφωνα με την παραπάνω παρατήρηση (παρ. 17) η Επιτροπή των ΗΕ εκφράζει την ανησυχία της αναφορικά με τα εμπόδια που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία ως προς την κινητικότητά τους, όπως, για παράδειγμα η εμποδιζόμενη πρόσβαση τους σε χώρους στάθμευσης. Στο πλαίσιο αυτών των περιορισμών και εμποδίων, η Επιτροπή συστήνει στο ελληνικό κράτος τη λήψη μέτρων προκειμένου να γίνει άρση των εμποδίων με τα οποία έρχονται τα άτομα με αναπηρία και αφορούν στην προσωπική τους κινητικότητα.

Εκπαίδευση (άρθρο 24)

34. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:
[...]

- (ii) Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια δεν διαθέτουν προσβάσιμα και συμπεριληπτικά περιβάλλοντα, κτίρια, εκπαιδευτικό υλικό, υπηρεσίες, εξοπλισμό, τεχνολογίες πληροφορίας και

επικοινωνίας, καθώς και εξατομικευμένη στήριξη για εκπαιδευόμενους με αναπηρία.

- (iii) Η πρόσβαση στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά και των προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών παιδιών με αναπηρία είναι εξαιρετικά περιορισμένη [...]

35. Υπενθυμίζοντας το γενικό σχόλιο της Επιτροπής Αρ. 4 (2016) για το δικαίωμα στη συμπεριληπτική εκπαίδευση, και λαμβάνοντας υπόψη τον Στόχο 4 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και ειδικότερα τους υποστόχους 4.5 και 4.α, η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να αυξήσει τις προσπάθειές του για να εγγραφεί τη συμπεριληπτική εκπαίδευση και ειδικότερα: [...]

- (ii) Να διασφαλίσει την προσβασιμότητα των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό, τη λήψη ειδικών μέτρων και την εξατομικευμένη στήριξη, όπως προσβάσιμα και προσαρμοσμένα υλικά, συμπεριληπτικά προγράμματα σπουδών, συμπεριληπτικές τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας για μαθητές και φοιτητές με αναπηρία, καθώς και την ψηφιακή εκπαίδευση.**

- (iii) Να διασφαλίσει άμεση πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά με αναπηρία που είναι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες με αναπηρία και για τα παιδιά Ρομά με αναπηρία [...]**

Η ελλιπής προσβασιμότητα των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων αποτέλεσε μια από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ σε ότι αφορά το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση, συστήνοντας στο ελληνικό κράτος να δουλέψει προς τη διασφάλιση της προσβασιμότητας αυτών των περιβαλλόντων προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να απολαύσουν το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση.

Υγεία (άρθρο 25)

36. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

- (i) Την ανεπαρκή πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και τον ιατρικό εξοπλισμό.
- (ii) Τα ανεπαρκή μέτρα για την αποτελεσματική εγγύηση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία, ειδικότερα των ηλικιωμένων με αναπηρία και των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία, σε ολοκληρωμένες υπηρεσίες φροντίδας υγείας (βλέπε επίσης την Έκθεση της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Dunja Mijatović, μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα στις 25-29 Ιουνίου 2018,

παρ. 117) συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, σε ίση βάση με τους άλλους.

37. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, λαμβάνοντας υπόψη τους υποστόχους 3.7 και 3.8 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη:

[...]

- (ii) Να παρακολουθεί αποτελεσματικά την υλοποίηση της παροχής υπηρεσιών υγείας από παρόχους υπηρεσιών υγείας στα άτομα με αναπηρία ότι γίνεται σε ίση βάση με τους άλλους. Η Επιτροπή συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να καταστήσει τις εγκαταστάσεις υγείας, τον εξοπλισμό και τα εργαλεία προσβάσιμα, με έμφαση στη διασφάλιση πρόσβασης γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, στις αστικές και αγροτικές περιοχές.

Ομοίως με το πεδίο της εκπαίδευσης, τα άτομα με αναπηρία έρχονται αντιμέτωπα με σημαντικά εμπόδια όταν πρέπει να επισκεφθούν τις πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες μονάδες υγείας λόγω της ελλιπούς προσβασιμότητάς τους. Για το λόγο αυτό, μεταξύ των συστάσεων της προς το ελληνικό κράτος σε ότι αφορά το πεδίο της υγείας, είχε συμπεριλάβει και σύσταση που εστίαζε στην ανάγκη να καταστούν οι εγκαταστάσεις υγείας προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία.

Εργασία και απασχόληση (άρθρο 27)

38. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

- (i) Το υψηλό ποσοστό ανεργίας μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και τις ανεπαρκείς προσπάθειες για να διασφαλιστεί η ένταξή τους στην ανοιχτή αγορά εργασίας, ειδικότερα των γυναικών με αναπηρία.
- (ii) Την έλλειψη αποτελεσματικών μέτρων για τη βελτίωση και τη διευκόλυνση της παροχής βοηθημάτων και εξατομικευμένης στήριξης στο χώρο εργασίας, και για πιο αποτελεσματικές και προσβάσιμες υπηρεσίες στα άτομα με αναπηρία που αναζητούν εργασία.

39. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλίσει την ένταξη των ατόμων με αναπηρία, και ειδικά των γυναικών με αναπηρία, στην ανοιχτή αγορά εργασίας, με σκοπό την επίτευξη του υποστόχου 8.5 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να διασφαλίσει την πρόβλεψη μέτρων και εξατομικευμένης στήριξης στο χώρο εργασίας, να προωθήσει μεταξύ των εργοδοτών το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εργασία σε ίση βάση με τους

άλλους, να συμπεριλάβει τη διάσταση της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές, τα μέτρα και τα προγράμματα για την απασχόληση [...].

Σε ότι αφορά το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εργασία και την απασχόληση, η έλλειψη αποτελεσματικών μέτρων προκειμένου να διευκολύνεται ή/και να βελτιώνεται η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στον τομέα της εργασίας μέσα από την παροχή κατάλληλων υπηρεσιών, διευκολύνσεων και βοηθητικών τεχνολογιών ήταν μια από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής. Για το λόγο αυτό, συνέστησε στο ελληνικό κράτος να λάβει μέτρα και να παρέχει εξατομικευμένη στήριξη στους εργαζόμενους με αναπηρία.

Ανεκτό βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία (άρθρο 28)

40. Η Επιτροπή ανησυχεί ότι τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία όπως προβλέπονται στο Άρθρο 28 της Σύμβασης έχουν επηρεαστεί αρνητικά από, μεταξύ άλλων:

(i) Τις αλλαγές στην ασφαλιστική νομοθεσία και στο σύστημα πιστοποίησης της αναπηρίας.

(ii) Την ασυνέπεια της εθνικής νομοθεσίας σε σχέση με την φοροαπαλλαγή των προνοιακών επιδομάτων αναπηρίας, καθώς και την ανεπαρκή προστασία τους από κατάσχεση.

(iii) Αναφορές περί άνισης μεταχείρισης στην κατανομή των επιδομάτων στα άτομα με αναπηρία.

41. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να αναμορφώσει τις σχετικές νομοθετικές διατάξεις και πρακτικές που αφορούν προνοιακά επιδόματα, παροχές, συντάξεις και φοροαπαλλαγές για τα άτομα με αναπηρία, εναρμονίζοντας τους υπάρχοντες κανόνες και καταργώντας κανόνες και πρακτικές που παράγουν διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών που υπάρχουν στο σύστημα πιστοποίησης της αναπηρίας. Η Επιτροπή συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου κοινωνικής προστασίας, και προοδευτικά να αναπτύξει περαιτέρω μέτρα για τη διασφάλιση επαρκούς βιοτικού επιπέδου για τα άτομα με αναπηρία.

Στο πεδίο της Κοινωνικής Προστασίας και του Ανεκτού Βιοτικού Επιπέδου, οι Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής αφορούσαν στις συνέπειες που είχε η αλλαγή του συστήματος αξιολόγησης της αναπηρίας στα άτομα με αναπηρία και ειδικότερα ως προς την πρόσβασή τους στα επιδόματα και τις συντάξεις αναπηρίας. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή συστήνει προς το ελληνικό κράτος να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου κοινωνικής προστασίας και να

προβεί προοδευτικά στο σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων που θα συμβάλλουν στη διασφάλιση ενός επαρκούς βιοτικού επιπέδου για τα άτομα με αναπηρία.

Συμμετοχή στην πολιτική και δημόσια ζωή (άρθρο 29)

42. Η Επιτροπή ανησυχεί [...] για την έλλειψη προσβασιμότητας στις εκλογικές διαδικασίες, τις εγκαταστάσεις και το εκλογικό υλικό.
43. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να αναμορφώσει το σχετικό εκλογικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των νόμων, κανονιστικών διατάξεων και υποστηρικτικών μηχανισμών, προκειμένου να διασφαλίσει ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να συμμετέχουν αποτελεσματικά και πλήρως στην πολιτική και δημόσια ζωή, και να εξασκούν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν, διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, την απρόσκοπτη φυσική προσβασιμότητα στην ψηφοφορία, το απόρρητο της ψήφου και τη διαθεσιμότητα εκλογικού υλικού και πληροφόρησης σε προσβάσιμες μορφές, σύμφωνα και με το γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) για την προσβασιμότητα.

Όσον αφορά τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής ως προς το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική και κοινωνική συμμετοχή (Άρθρο 29 της Σύμβασης), δίνεται έμφαση στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκλογικού πλαισίου έτσι ώστε τα άτομα με αναπηρία να μπορούν ανεμπόδιστα να συμμετέχουν ενεργά στην πολιτική και δημόσια ζωή της χώρας. Τα μη προσβάσιμα εκλογικά τμήματα όπως και η μη προσβάσιμη πληροφόρηση και ενημέρωση των ατόμων με αναπηρία σχετικά με την εκλογική διαδικασία είναι μεταξύ των ζητημάτων στα οποία εστίασε η Επιτροπή των ΗΕ στις Συστάσεις προς το ελληνικό κράτος.

Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό (άρθρο 30)

44. Η Επιτροπή ανησυχεί ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια για να συμμετάσχουν στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό σε ίση βάση με τους άλλους, λόγω, μεταξύ άλλων, της περιορισμένης πρόσβασης σε πολιτισμικό υλικό και δραστηριότητες σε προσβάσιμες μορφές, σε πολιτιστικές παραστάσεις και υπηρεσίες, αθλητικές δραστηριότητες, μνημεία και αξιοθέατα εθνικής πολιτισμικής σημασίας.
45. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να παρέχει και να προωθήσει συμπεριληπτικές και προσβάσιμες εγκαταστάσεις αναψυχής, ελεύθερου χρόνου και αθλητικών δραστηριοτήτων, εγγυώντας έτσι την ίση πρόσβαση και

συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, και ειδικά των παιδιών με αναπηρία [...]

Όπως παρατηρείται, στις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής για το Άρθρο 30, δίνεται έμφαση στην άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στη συμμετοχή τους στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό εξαιτίας της περιορισμένης πρόσβασης σε αυτά, συστήνοντας στο ελληνικό κράτος να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την παροχή και προώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής, ελεύθερου χρόνου και αθλητικών δραστηριοτήτων προκειμένου να εξασφαλίζεται η ίση πρόσβαση και συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία και κυρίως των παιδιών με αναπηρία.

Στατιστικές και συγκέντρωση δεδομένων (άρθρο 31)

46. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για το ότι η συλλογή στοιχείων για τα άτομα με αναπηρία στο συμβαλλόμενο Κράτος, όπως η Έρευνα Υγείας για το 2019 και το Ενιαίο Εθνικό Μητρώο Δικαιούχων Κοινωνικών και Προνοιακών Επιδομάτων, στηρίζεται κυρίως στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας και για το ότι η συλλογή των στοιχείων είναι κατακερματισμένη, μη συστηματική και ελλιπής, καθώς και δεν είναι απολύτως επαρκής ώστε να κατανοηθεί η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία με σκοπό την ανάπτυξη αποτελεσματικών δημόσιων πολιτικών. Η Επιτροπή, επίσης, ανησυχεί και για το ότι το συμβαλλόμενο Κράτος δεν έχει υιοθετήσει τη μεθοδολογία του Σύντομου Ερωτηματολογίου για την Αναπηρία της Ομάδας Ουάσιγκτον.
47. **Λαμβάνοντας υπόψη τον υποστόχο 17.18 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής και συλλογής δεδομένων, σύμφωνα με όσα ορίζει η Σύμβαση. Επιπλέον η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος συστηματικά να συλλέγει, αναλύει και διαχέει στοιχεία για τα άτομα με αναπηρία, με κατανομή ανά φύλο, ηλικία, εθνικότητα, είδος αναπηρίας, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, απασχόληση και τόπο διαμονής, καθώς και για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, με βάση τη μεθοδολογία του Σύντομου Ερωτηματολογίου για την Αναπηρία της Ομάδας Ουάσιγκτον.**

Η μη συστηματική, ελλιπής και κατακερματισμένη συλλογή ποσοτικών και στατιστικών στοιχείων για τα άτομα με αναπηρία αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα αφού η έλλειψη τους έχει σαν αποτέλεσμα τη μη σωστή χάραξη πολιτικών για την αναπηρία και λήψης μέτρων. Η σημασία της συγκέντρωσης στατιστικών στοιχείων και δεδομένων μέσω των οποίων αποτυπώνεται η κατάσταση των ατόμων με

αναπηρία είναι ένα σημαντικό πεδίο για το οποίο έχει αφιερωθεί ένα άρθρο της Σύμβασης σε αυτό -συγκεκριμένα το Άρθρο 31. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, η Επιτροπή των ΗΕ συνέστησε στο ελληνικό κράτος να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής και συλλογής δεδομένων, όπως αυτό περιγράφεται/ορίζεται από τη Σύμβαση καθώς επίσης και να συλλέγει, αναλύει και διαχέει συστηματικά στοιχεία για τα άτομα με αναπηρία, με κατανομή ανά φύλο, ηλικία, εθνικότητα, είδος αναπηρίας, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, απασχόληση και τόπο διαμονής, καθώς και για τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα.

Τέλος, η Επιτροπή των Η.Ε. στις Τελικές Παρατηρήσεις της σχετικά με τις Γενικές Αρχές και Υποχρεώσεις (Άρθρα 1-4) του κράτους ως προς την υλοποίηση της Σύμβασης σημειώνει ότι:

Γενικές αρχές και υποχρεώσεις (άρθρα 1-4)

1. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη στη νομοθεσία του συμβαλλόμενου Κράτους μιας εναρμονισμένης προσέγγισης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και ότι **το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του μηχανισμού αξιολόγησης της αναπηρίας, εξακολουθεί να περιλαμβάνει στοιχεία που συνδέονται με το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας και εμπεριέχει υποτιμητική γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία.** Η Επιτροπή, επίσης, ανησυχεί για την έλλειψη μιας συνεκτικής και μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης.
2. Η Επιτροπή **συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία:**
  - (iii) **Να εξαλείψει στη νομοθεσία του την υποτιμητική γλώσσα που αναφέρεται στα άτομα με αναπηρία.**

Η παραπάνω Παρατήρηση και Σύσταση της Επιτροπής των ΗΕ αφορά όλα τα πεδία πολιτικής και σχετίζεται με τη χρήση μη ορθής και, κάποιες φορές, υποτιμητικής γλώσσας που χρησιμοποιείται στην ελληνική νομοθεσία και σε άλλα επίσημα έγγραφα τους όταν γίνεται αναφορά στα άτομα με αναπηρία ή σε ζητήματα που σχετίζονται με την αναπηρία. Για το λόγο αυτό, συστήνει την εξάλειψη και την υιοθέτηση μιας γλώσσας που είναι συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Ως Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας εργαζόμαστε ήδη συστηματικά στο πεδίο της ορθής χρήσης της γλώσσας στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης. Με στόχο να διευκολύνουμε το έργο σας, στο **Παράρτημα II**³⁵ παρουσιάζουμε τις βασικές αρχές της συμπεριληπτικής γλώσσας και συστάσεις ενδεδειγμένης ορολογίας όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Το εν λόγω κείμενο βασίστηκε στις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (Disability-inclusive language guidelines) που δημοσιεύτηκαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy).³⁶

³⁵ Βλ. σσ. 84-86 του παρόντος αρχείου.

³⁶ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

4 ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΗΕ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

Όπως αναφέρθηκε στην Ενότητα 3, από το 2019, χρονιά κατά την οποία το ελληνικό κράτος εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, μέχρι και σήμερα, έχουν προκύψει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη χώρα. Η πλειονότητα των Συστάσεων της Επιτροπής έχουν ενσωματωθεί στο πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία που τέθηκε σε ισχύ από το Δεκέμβριο του 2020 και η υλοποίηση του προβλέπεται σε βάθος τριετίας. Στον ακόλουθο πίνακα έχουν αντιστοιχηθεί οι δεσμεύσεις της χώρας αναφορικά με υλοποίηση της Σύμβασης όπως αυτές περιγράφονται στις Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής (πρώτη στήλη), με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (δεύτερη στήλη), καθώς και με τους τομείς αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας όπως αυτοί καθορίζονται στην εθνική νομοθεσία (άρθρο 186, ν.3852/2010).

Πίνακας 1. Αντιστοίχιση των συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ με τους στόχους και δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και τους Τομείς Αρμοδιότητας των Περιφερειών³⁷

Συστάσεις Επιτροπής CRPD	Στόχοι και Δράσεις στο Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	Τομέας Αρμοδιότητας ³⁸
	Αφύπνιση της Κοινωνίας (Άρθρο 8)	
	Στόχος 27 - Αφύπνιση της Κοινωνίας	
-	<p>27.3 Θεσπίζουμε βραβείο ΟΤΑ για την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Κινητικότητας και απονέμουμε το Σήμα Προσβασιμότητας σε οργανισμούς φιλικούς προς τα άτομα με αναπηρία</p>	<p>Τομέας 1: Προγραμματισμός ανάπτυξης & Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>

³⁷ Όπως αυτοί προτείνονται στον Οδηγό για την Ανάπτυξη ενός Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Για τις αρμοδιότητες των περιφερειών, βλ. επίσης άρθρο 186, του ν. 3852/2010.

-	<p>Στόχος 28 - Ενημέρωση, Κατάρτιση και Επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης</p> <p>28.1 Σχεδιάζουμε και εκπονούμε μέσω του ΕΚΔΔΑ σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία οριζόντιες δράσεις για την ενημέρωση και κατάρτιση της Δημόσιας Διοίκησης σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία</p>	<p>Τομέας 1 Προγραμματισμός ανάπτυξης</p>
-	<p>28.2 Σχεδιάζουμε και εκπονούμε μέσω του ΕΚΔΔΑ και σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία στοχευμένες δράσεις για την ενημέρωση και την κατάρτιση της Δημόσιας Διοίκησης</p>	<p>Τομέας 1 Προγραμματισμός ανάπτυξης</p>
<p>Προσβασιμότητα (Άρθρο 9)</p>		
	<p>Στόχος 20 - Προσβασιμότητα στο Φυσικό και Δομημένο Περιβάλλον</p>	
Εγγύηση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος	<p>20.1 Δημιουργούμε ψηφιακή πλατφόρμα για την παρακολούθηση βελτιώσεων προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον οριζόντια, αποφασιστικά και αποτελεσματικά ξεκινώντας από τα κτίρια που στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
Εγγύηση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος	<p>20.2 Σχεδιάζουμε οριζόντιες πολιτικές για προσβάσιμο φυσικό και δομημένο περιβάλλον</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
Εγγύηση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος	<p>20.3 Αναπτύσσουμε και προωθούμε την εφαρμογή κανόνων ποιότητας σε όλη την κατασκευαστική δραστηριότητα της χώρας εντάσσοντας απαιτήσεις προσβασιμότητας στις τεχνικές προδιαγραφές</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον & Τομέας 2 Φυσικοί Πόροι – Ενέργεια - Βιομηχανία</p>
Εγγύηση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος	<p>20.4 Διευκολύνουμε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε περιουσία του Δημοσίου (αιγιαλό, παραλία, όχθη και παρόχθια ζώνη)</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>

<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του ψηφιακού περιβάλλοντος</p>	<p>Στόχος 23 – Ψηφιακή Προσβασιμότητα</p> <p>23.1 Ανασχεδιάζουμε, απλουστεύουμε και ψηφιοποιούμε τις διοικητικές διαδικασίες</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του ψηφιακού περιβάλλοντος</p>	<p>23.2 Υλοποιούμε τον ψηφιακό μετασχηματισμό της θεματικής περιοχής για τα άτομα με αναπηρία</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του ψηφιακού περιβάλλοντος</p>	<p>23.4 Διασφαλίζουμε την προσβασιμότητα στις ιστοσελίδες των Δήμων</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Μεταφορές και Κινητικότητα του Ατόμου (Άρθρο 9 και 20)</p>		
<p>Στόχος 21 – Προσβασιμότητα στις Μεταφορές και Κινητικότητα του Ατόμου</p>		
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του συστήματος μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές</p>	<p>21.1 Θέτουμε τις προϋποθέσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της κινητικότητας στον αστικό ιστό.</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του συστήματος μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές</p>	<p>21.2 Εξασφαλίζουμε καθολική πρόσβαση σε όλες τις κτιριακές υποδομές του τομέα μεταφορών (στάσεις, σταθμούς, αεροδρόμια, σταθμούς λιμένων, parking, πιάτσες taxi, κόμβους μετεπιβίβασης, σταθμούς κοινόχρηστων μέσων μεταφοράς, στάσεις τουριστικών λεωφορείων)</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες & Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του συστήματος μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές</p>	<p>21.3 Προωθούμε την κινητικότητα στον αστικό και περιαστικό ιστό και διασφαλίζουμε καλύτερη ποιότητα ζωής για όλους</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Εγγύηση της προσβασιμότητας του συστήματος μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές</p>	<p>21.4 Εντατικοποιούμε τους ελέγχους και τις δράσεις ευαισθητοποίηση για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης κίνησης στον αστικό ιστό για όλους</p>	<p>Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>

Ελευθερία, ασφάλεια και προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (Άρθρο 11)		
-	<p>Στόχος 18 – Ελευθερία, ασφάλεια και προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας</p> <p>18.5 Βελτιώνουμε την επιχειρησιακή ετοιμότητα του συστήματος φύλαξης ατόμων με αναπηρία σε περιπτώσεις κρίσιμων συνθηκών</p>	<p>Τομέας 8 Πολιτική Προστασία-Διοικητική Μέριμνα</p>
Ανεξάρτητη Διαβίωση (Άρθρο 19)		
<p>Υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, με σαφή και χρονικά δεσμευτικά μέτρα και διάθεση επαρκών πόρων, για αποτελεσματική αποϊδρυματοποίηση σε όλα τα επίπεδα.</p>	<p>Στόχος 11 – Ανεξάρτητη Διαβίωση</p> <p>11.1 Θέτουμε τον Προσωπικό Βοηθό στο επίκεντρο της πολιτικής προώθησης της ανεξάρτητης διαβίωσης</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, με σαφή και χρονικά δεσμευτικά μέτρα και διάθεση επαρκών πόρων, για αποτελεσματική αποϊδρυματοποίηση σε όλα τα επίπεδα.</p>	<p>11.2 Μεριμνούμε για την πρόληψη της ιδρυματοποίησης και αναπτύσσουμε ένα φάσμα υπηρεσιών παροχής φροντίδας εντός της κοινότητας</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, με σαφή και χρονικά δεσμευτικά μέτρα και διάθεση επαρκών πόρων, για αποτελεσματική αποϊδρυματοποίηση σε όλα τα επίπεδα.</p>	<p>11.3 Κλείνουμε σταδιακά τις ιδρυματικές δομές κλειστής φροντίδας</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>

<p>Υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, με σαφή και χρονικά δεσμευτικά μέτρα και διάθεση επαρκών πόρων, για αποτελεσματική αποϊδρυματοποίηση σε όλα τα επίπεδα.</p>	<p>11.5 'Βοήθεια στο Σπίτι' και 'Πρόληψη στο Σπίτι'</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Εκπαίδευση (Άρθρο 24)</p>		
<p>Στόχος 12 – Εκπαίδευση και κατάρτιση για όλους</p>		
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό</p>	<p>12.1 Αναπτύσσουμε και υλοποιούμε Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε μια ποιοτική, συμπεριληπτική/ενταξιακή εκπαίδευση - Βελτιώνουμε την προσβασιμότητα των σχολείων, των Πανεπιστημίων, των δομών δια βίου εκπαίδευσης, των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕΣΥ), κ.λπ.</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός</p>
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό</p>	<p>12.4 Βελτιώνουμε την περιβαλλοντική και μαθησιακή προσβασιμότητα, με παροχές και προσαρμογές στο περιβάλλον, στην υποστηρικτική τεχνολογία, στο εκπαιδευτικό υλικό και στην κοινωνική ζωή (π.χ. πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες) σε όλες τις εκπαιδευτικές δομές όλων των βαθμίδων</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός</p>
	<p>12.8 Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση στη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός</p>

<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό</p>	<p>12.13 Εξασφαλίζουμε την προσβασιμότητα μαθητών με αναπηρία στις σχολικές μεταφορές</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός & Τομέας 4 Μεταφορές-Επικοινωνίες</p>
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό</p>	<p>12.15 Επισκευάζουμε και συντηρούμε τα σχολικά κτήρια με παρεμβάσεις για τη βελτίωση φυσικής προσβασιμότητας Επισκευάζουμε και συντηρούμε σχολικά κτήρια (μέσω του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος ΟΤΑ α' και β' βαθμού 'Αντώνης Τρίτσης', 2020-2023).</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό</p>	<p>12.16 Προχωρούμε σε ανέγερση ή επέκταση ειδικών σχολείων</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός & Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
<p>Υγεία (Άρθρο 25)</p>		
<p>Στόχος 13 – Ποιοτική Δημόσια Υγεία για όλους</p>		
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των εγκαταστάσεων υγείας</p>	<p>13.1 Βελτιώνουμε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε πρωτοβάθμιες και λοιπές υπηρεσίες υγείας, επεκτείνουμε τον θεσμό του οικογενειακού γιατρού</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Διασφάλιση της προσβασιμότητας των εγκαταστάσεων υγείας</p>	<p>13.2 Βελτιώνουμε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις δομές αποθεραπείας και αποκατάστασης</p>	<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Εργασία και Απασχόληση (Άρθρο 27)</p>		

<p>Διασφάλιση της πρόβλεψης μέτρων και εξατομικευμένης στήριξης στο χώρο εργασίας</p>	<p>Στόχος 14 – Εργασία και Απασχόληση για όλους</p> <p>14.4 Λαμβάνουμε μέτρα για τη διασφάλιση της παροχής εύλογων προσαρμογών, ώστε να επιτευχθούν η ένταξη των ατόμων με αναπηρία και η ίση μεταχείρισή τους στην εργασία και την απασχόληση</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
<p>Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές, μέτρα και προγράμματα για την απασχόληση</p>	<p>14.5 Δημιουργία θέσεων απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία μέσα από την κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
<p>Διασφάλιση της πρόβλεψης μέτρων και εξατομικευμένης στήριξης στο χώρο εργασίας</p>	<p>14.10 Χρηματοδοτούμε παρεμβάσεις προσβασιμότητας σε χώρους εργασίας</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
<p>Ανεκτό βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία (Άρθρο 28)</p>		
<p>Διασφάλιση επαρκούς βιοτικού επιπέδου για τα άτομα με αναπηρία</p>		<p>Τομέας 6 Υγεία και κοινωνική μέριμνα</p>
<p>Συμμετοχή στον Πολιτικό και Δημόσιο Βίο (Άρθρο 29)</p>		
<p>Διασφάλιση προσβασιμότητας εκλογικών κέντρων</p>	<p>Στόχος 26 - Συμμετοχή στον Πολιτικό και Δημόσιο Βίο</p> <p>26.1 Διευκολύνουμε την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος και την απρόσκοπτη πρόσβαση στην ψηφοφορία</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>
<p>Πρόσβαση στην εκλογική διαδικασία</p>	<p>26.2 Εκσυγχρονίζουμε την εκλογική διαδικασία μεριμνώντας για τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία</p>	<p>Τομέας 1 Προγραμματισμός ανάπτυξης & Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον</p>

**Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή,
τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό
(Άρθρο 30)**

<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής</p>	<p align="center">Στόχος 25 - Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την ψυχαγωγία, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό</p> <p>25.1 Φυσικά και αντιληπτικά προσβάσιμος πολιτισμός για όλους</p>	<p align="center">Τομέας 5 Χωροταξία- Περιβάλλον & Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός- Αθλητισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής</p>	<p>25.2 Προσβασιμότητα διατηρητέων κτηρίων και παραδοσιακών οικισμών</p>	<p align="center">Τομέας 5 Χωροταξία- Περιβάλλον & Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός- Αθλητισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων για αθλητικές δραστηριότητες</p>	<p>25.3 Άρση άλλων εμποδίων για τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτιστική ζωή</p>	<p align="center">Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός- Αθλητισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής, ελεύθερου χρόνου</p>	<p>25.6 Ενθαρρύνουμε την ενεργή ενασχόληση με τη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση, διευκολύνουμε την πρόσβαση στην πληροφόρηση για καλλιτεχνικές δράσεις και συνέργειες, καθώς και τη χρηματοδότηση</p>	<p align="center">Τομέας 5 Χωροταξία- Περιβάλλον & Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός- Αθλητισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων για αθλητικές δραστηριότητες</p>	<p>25.8 Εξασφαλίζουμε απρόσκοπτη φυσική προσβασιμότητα στον αθλητισμό και την ψυχαγωγία</p>	<p align="center">Τομέας 5 Χωροταξία- Περιβάλλον & Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός- Αθλητισμός</p>

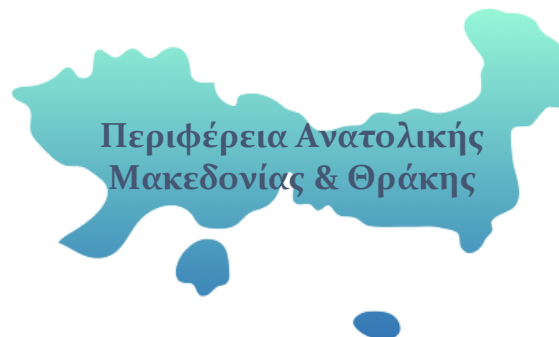

<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων για αθλητικές δραστηριότητες</p>	<p>25.10 Ενισχύουμε την Φυσική Αγωγή, τις δράσεις αθλητισμού, τις υπαίθριες δραστηριότητες και την αναψυχή ως εργαλεία κοινωνικής ισότητας</p>	<p>Τομέας 7 Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής</p>	<p>Στόχος 30 - Προσβάσιμος Τουρισμός</p> <p>30.1 Διαφοροποιούμε το τουριστικό προϊόν και βελτιώνουμε την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού πακέτου με πολιτικές Προσβάσιμου Τουρισμού</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον & Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής</p>	<p>30.2 Εντάσσουμε τη διάσταση της αναπηρίας και την προσβασιμότητα των τουριστικών υπηρεσιών στην Τουριστική Εκπαίδευση</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός & Τομέας 1 Προγραμματισμός ανάπτυξης</p>
<p>Πρώθηση συμπεριληπτικών και προσβάσιμων εγκαταστάσεων αναψυχής</p>	<p>30.3 Διασυνδέουμε τις δράσεις προσβασιμότητας στο φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό με τον στόχο Προσβάσιμου Τουρισμού</p>	<p>Τομέας 5 Χωροταξία-Περιβάλλον & Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
-	<p>30.4 Η Ελλάδα φιλικός προορισμός για τα ζώα συντροφιάς</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>
-	<p>30.5 Προσβάσιμος Τουρισμός και Εθελοντισμός</p>	<p>Τομέας 3 Απασχόληση-Εμπόριο-Τουρισμός</p>

5 Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

5.1 Σύνοψη

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 598.613, συγκεντρώνει το 5,6% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Ο πληθυσμός της περιφέρειας καταγράφει συνεχόμενη πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια. Οι υψηλές και αυξανόμενες τιμές στους δείκτες γήρανσης και εξάρτησης των ηλικιωμένων σηματοδοτούν τη περαιτέρω συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση που θα έχει στο μέλλον το δημογραφικό πρόβλημα σε τομείς όπως η οικονομία, η υγεία και η κοινωνική προστασία.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής σύνθεσης της Περιφέρειας αποτελεί η διακριτή και μεγάλη σε μέγεθος ειδική ομάδα πληθυσμού των Ρομά που αριθμεί 16.435 άτομα.³⁹

Η οικονομία της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υστερεί σε κρίσιμους αναπτυξιακούς δείκτες. Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη επηρεάστηκε από τη 10ετή οικονομική κρίση η οποία προκάλεσε συνέπειες με σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο, ενώ παράλληλα, από το 2015, με την εμφάνιση της μεταναστευτικής - προσφυγικής κρίσης στη χώρα, η Περιφέρεια αντιμετώπισε νέες προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών – ως περιφέρεια εισόδου – πρώτης υποδοχής μεταναστών – προσφύγων.

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό πολιτών που αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας (αναπηρία) ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας (32%).⁴⁰ Εξ αυτών, 66.194 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία.

³⁹ Eurostat, βλ. ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27

⁴⁰ Τα στοιχεία έχουν αντληθεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2020 (EU SILC). Η στατιστική μέτρηση της αναπηρίας προκύπτει από τον έμμεσο δείκτη GALI INDEX που καταγράφει την υποκειμενική άποψη του ερωτώμενου σχετικά με το εάν έχει περιορίσει τις συνήθειες για τον πληθυσμό δραστηριότητες για δικούς του λόγους υγείας και για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών.

Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξημένη ανισότητα (η περιφέρεια βρίσκεται στην τρίτη θέση στο δείκτη οικονομικής ανισότητας Income quintile share ratio S80/S20) και ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (35,4%) είναι ο δεύτερος υψηλότερος στην ελληνική επικράτεια, ακολουθώντας τη Δυτική Ελλάδα, ενώ είναι σημαντικά υψηλότερος στις παραγωγικές ηλικίες, στις γυναίκες, στα παιδιά και στους κατοίκους της Περιφέρειας με άλλη χώρα καταγωγής.

Ωστόσο, δραματικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Πιο συγκεκριμένα, οι επτά στους δέκα κατοίκους της Περιφέρειας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού. Παραπάνω από 4 στα 10 νοικοκυριά που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας, προβλήματος υγείας ή μεγάλης ηλικίας) αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, για παράδειγμα σε ανάγκες σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων.

Παρά το γεγονός ότι η χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» από τα νοικοκυριά με μέλη με ανάγκες φροντίδας αναφέρεται, κυρίως ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών αυτών, σε ποσοστό υψηλότερο του εθνικού μ.ο. (Ανατολική Μακεδονία και Θράκη: 38%/ Ελλάδα: 26,7%), οι ανάγκες φροντίδας, στην συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών της Περιφέρειας όπως και στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, βαρύνουν τα ίδια τα μέλη των νοικοκυριών τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα.

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Ειδικότερα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, μόνο τα 2 στα 10 άτομα με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην περιφέρεια, οι 2 στους 10 δηλώνουν ότι απολαμβάνουν πλήρως ή μερικώς τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία λόγω της αναπηρίας τους.

Ωστόσο, ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα στην Περιφέρεια αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία, με την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη να κατατάσσεται το 2019 στις Περιφέρειες της ΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας,⁴¹ ζήτημα το οποίο πλήττει περισσότερο τις ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με αναπηρία.

⁴¹ Eurostat, βλ. ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27

Παράλληλα, ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση, με το 54%, των ατόμων με σοβαρή αναπηρία να μην έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια (2)).

Ως προς την ένταξη των παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην εκπαίδευση καταγράφεται στην περιφέρεια αυξημένη αναλογία μαθητών σε ειδικά σχολεία έναντι της συμπερίληψης στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καταγράφονται επίσης ανάγκες υποστήριξης στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας, όπου εντοπίζονται αδυναμίες σε υποδομές, δομές και υπηρεσίες κάλυψης των αναγκών ευάλωτων και μειονεκτούντων ομάδων. Πράγματι, η πρόσβαση στην υγεία είναι δύσκολη για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στη Περιφέρεια. Ο ένας (1) στους τρεις (3) κατοίκους της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με σοβαρή αναπηρία έχει ανικανοποίητες ανάγκες για υπηρεσίες υγείας.

Τα σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στις υπηρεσίες και τις μεταφορές, καθώς και οι ψηφιακές ανισότητες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια δυσχεραίνουν σημαντικά την καθημερινή διαβίωση των πολιτών με αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

5.2 Κοινωνικοοικονομικό προφίλ

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 598.613,⁴² συγκεντρώνει το 5,6% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Ο πληθυσμός της περιφέρειας καταγράφει συνεχόμενη πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια. Η μέση ηλικία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται για το 2020 σε 45,3 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων⁴³ κυμαίνεται στο υψηλό επίπεδο του 40,5% (Ελλάδα: 38,1% /EU: 34.8%), καταγράφοντας συνεχόμενη αύξηση από το 2014, ενώ ο δείκτης γήρανσης το 2020 ανήλθε σε 164,30% (Ελλάδα: 147,50%). Η αύξηση αυτών των δεικτών σηματοδοτεί την περαιτέρω συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση σε τομείς όπως η οικονομία, ενώ παράλληλα, τεκμηριώνει αυξημένες ανάγκες σε υποδομές και υπηρεσίες στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας και της κοινωνικής προστασίας.⁴⁴ Σύμφωνα με το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27,

⁴² Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

⁴³ Old-age dependency ratio 3rd variant (population 65 years or over to population 20 to 64 years)

⁴⁴ Βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27

[η] οικονομία της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υστερεί σε κρίσιμους αναπτυξιακούς δείκτες. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, υστερώντας του ευρωπαϊκού μέσου όρου σε κάθε παράμετρο που συνεκτιμά ο δείκτης. Βάσει του ίδιου δείκτη, κατέχει τη 12η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη επηρεάστηκε από τη 10ετή οικονομική κρίση η οποία προκάλεσε συνέπειες με σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο όπως μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 23%, αύξηση της ανεργίας κατά 46%, αύξηση του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικό αποκλεισμό, πληθυσμιακή συρρίκνωση λόγω μετανάστευσης. Παράλληλα, το 2015 και εντεύθεν και με την εμφάνιση της μεταναστευτικής - προσφυγικής κρίσης στη χώρα, η Περιφέρεια αντιμετώπισε νέες προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών – ως περιφέρεια εισόδου – πρώτης υποδοχής μεταναστών – προσφύγων. Στα παραπάνω και μόλις καταγράφηκαν οι πρώτες ενδείξεις ανάκαμψης εκδηλώνεται η πανδημία του Covid-19 με επιπτώσεις που δεν έχουν ακόμη καταγραφεί.⁴⁵

Το 2020, το Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν της περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 3,9% του εθνικού ΑΕΠ⁴⁶ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 10.900 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 71% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στο 36% του ευρωπαϊκού.

Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξημένη ανισότητα. Το 2020, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη έρχεται τρίτη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 5,3) μετά την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και την περιφέρεια Αττικής. Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, χαρακτηρίζεται από σχετική ισοκατανομή γυναικών και ανδρών.

Σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 2020 το 35,4% των κατοίκων της περιφέρειας (214.981 άτομα), ποσοστό που είναι το δεύτερο υψηλότερο στην ελληνική επικράτεια (Ελλάδα: 28,9%). Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64, ανέρχεται πλέον στο τρομακτικό ποσοστό του 40%, ενώ στο 39% εκτιμάται και η παιδική φτώχεια (ποσοστό παιδιών 0-17 ετών που βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού).

⁴⁵ ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27, σ. 15

⁴⁶ Eurostat, 2020

Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Άνδρες 18-64: 33,2%/ Γυναίκες 18-64: 37,4%).

Ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού διατρέχουν και οι κάτοικοι της περιφέρειας που κατάγονται από άλλες χώρες. Στην ηλικιακή ομάδα 18-64, το 50,2% των κατοίκων που έχουν γεννηθεί σε χώρα εκτός Ελλάδας βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού.

Δραματικά υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Πιο συγκεκριμένα, οι επτά στους δέκα κατοίκους της Περιφέρειας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού (Ποσοστό 66,4%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ο Δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 κυμαίνεται χαμηλότερα από τον εθνικό μ.ο. και ανέρχεται σε 59,4 (ΕΕΔ, 2020). (Ελλάδα: 61,1% EU -27: 72,3). Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται στο 17,2% (Ελλάδα: 16,4% /EU -27: 7%).⁴⁷ Επίσης,

[I]διαίτερα σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια είναι η μακροχρόνια ανεργία που στη διετία 2018-2019 αυξήθηκε κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες από 68% σε 74,5%. Μάλιστα, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη το 2019 κατατάσσεται στις Περιφέρειες της ΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας.⁴⁸

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαπιστώνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) ανέρχεται σε 24,4% (Ελλάδα: 32,7%), και το ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση είναι στο 3,6% (Ελλάδα: 4,1/ EU (27): 9,2%).⁴⁹

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη έχει σχετικά υψηλό ποσοστό νέων NEETs σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, (Νέοι 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 25,5%) που υπερβαίνει τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μ.ο. (Ελλάδα: 18,7%/ EU -27:13,7%).

⁴⁷ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

⁴⁸ Eurostat, βλ. ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27

⁴⁹ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

Αξιοσημείωτο είναι το σχετικά υψηλό ποσοστό νηπίων που έχουν ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση στην προβλεπόμενη από τον νόμο ηλικία των 4 ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2019,⁵⁰ το 90,3% των νηπίων 4 ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ενώ το εθνικό ποσοστό ανέρχεται σε 85,6%.

Το 2020, το 73,4% των κατοίκων της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Σύνολο χώρας: 78,3%), ενώ ο δείκτης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη βόρεια Ελλάδα ανέρχεται το 2021 σε 49% (% ατόμων που έκανε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τους τελευταίους 12 μήνες),⁵¹ βρισκόμενος σε χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια (Σύνολο χώρας: 55%).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής σύνθεσης της Περιφέρειας αποτελεί η διακριτή και μεγάλη σε μέγεθος ειδική ομάδα πληθυσμού των Ρομά που αριθμεί 16.435 άτομα (Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, 2019). Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι η 2η Περιφέρεια στην Ελλάδα σε συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά με 32 οικισμούς που συγκεντρώνονται κυρίως στις παρυφές οικισμών αστικών και ημιαστικών κέντρων αλλά και σε διακριτές «γειτονίες» αγροτικών οικισμών. Το 2,1% των Ρομά μένουν σε άκρως υποβαθμισμένες περιοχές, το 72,5% σε μικτούς οικισμούς με μερική υποδομή και το 25,4% σε γειτονίες με ανάγκες συμπλήρωσης υποδομών. Βάσει του ΕΣΔ για την Ένταξη των Ρομά και πληθυσμών που διαμένουν σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς της Π-ΜΑΘ (2012) μεταξύ των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι οι χαμηλής ποιότητας υποδομές και υπηρεσίες, η διαβίωση πολυάριθμων οικογενειών σε δυσανάλογους χώρους, τα υψηλά ποσοστά κάτω από τα όρια της φτώχειας, η υψηλή ανεργία, καθώς και το πολύ χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και ο αναλφαβητισμός.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ)
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27, σ. 44

Περιφερειακοί δείκτες ευημερίας (ΟΟΣΑ)

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώνει ο ΟΟΣΑ σχετικά με την ευημερία των περιφερειών, ο δείκτης υγείας⁵² στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και

⁵⁰

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRA17/default/table?lang=en&category=educ.educ.part.educ.uee.enr.educ.uee.enra

⁵¹ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁵² Ο σύνθετος δείκτης υγεία απαρτίζεται από τους υποδείκτες: Ποσοστό θνησιμότητας (7,8 θάνατοι ανά 1 000 άτομα) και Προσδόκιμο ζωής (81), με έτος αναφοράς το 2016

Θράκης ανέρχεται σε 6,7 στα 10, κατατάσσοντας την περιφέρεια στην προτελευταία θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Στην ίδια θέση τοποθετείται η Περιφέρεια και στον δείκτη «κοινότητας»⁵³ που αναφέρεται στο αίσθημα των πολιτών ότι μπορούν να λάβουν υποστήριξη από το κοινωνικό τους περιβάλλον (φίλοι, συγγενείς κ.λπ.) ανέρχεται στο (1,2/10), ενώ σε σύγκριση με όλες τις περιφέρειες του ΟΟΣΑ, βρίσκεται στο χαμηλότερο 8% του συνόλου των περιφερειών.

Η τιμή του δείκτη «Περιβάλλον» (βασίζεται στην ατμοσφαιρική ρύπανση), ανέρχεται για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη στο 3,6, δηλαδή στην τρίτη θέση στην Ελλάδα και στο χαμηλότερο 26% των περιφερειών του ΟΟΣΑ.

Τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Το 32% των πολιτών που διαμένουν στη Ανατολική Μακεδονία και Θράκη αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών της χώρας το οποίο κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μ.ο. (Ελλάδα: 24,3%). Εξ αυτών, 66.194 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Σχεδόν οι 6 στους 10 κατοίκους με αναπηρία είναι γυναίκες (56,3%).

Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (SIIC, 2020)				
Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Πλήθος	66.194	97.903	348.744	512.841
%	12,9%	19,1%	68%	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Στοιχεία έτους 2020), Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στους πολίτες με αναπηρία, αφού το 66,4% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού.

Το 43,9% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 33,7% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το

⁵³ Υπολογίζεται από την μεταβλητή «Perceived social support network» (74,7%)

συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (SILC, 2020).⁵⁴

Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης βαρύνουν τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα (82% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών την βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη) ή καλύπτουν από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού τη δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον (14,1% αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον, το κόστος των οποίων βαρύνει το νοικοκυριό).

Ωστόσο, κυρίως ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας, αναφέρεται η χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι», σε ποσοστό 38% (είτε ως πρώτος είτε ως δεύτερος τρόπος κάλυψης των αναγκών) το οποίο κυμαίνεται σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο του εθνικού μ.ο. (26,7%).

Όμως, η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το 58,5% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει την φροντίδα /υποστήριξη του/των ατόμου/ων με χρόνιο πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές του/τους (όσον αφορά προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορεί/ούν να ανταπεξέλθει/ουν στις ανάγκες του/των ατόμου/ων που φροντίζει/ουν.

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Συγκεκριμένα στην Περιφέρεια, μόνο το 22,1% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που υπολείπεται του ήδη χαμηλού εθνικού δείκτη απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, ενώ απέχει 40 ποσοστιαίες μονάδες από το ποσοστό απασχολούμενων χωρίς αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

⁵⁴ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 22,5% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες.

Δείκτης απασχόλησης πληθυσμού 20-64 ετών και κατάσταση αναπηρίας στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (SILC, 2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
%	22,1%	37,8%	63,3%	57,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Στοιχεία έτους 2020), Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μόνο το 22,7% δηλώνουν ότι απολαμβάνουν πλήρως ή μερικώς κάποιες εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας τους, (Πλήρως: 6,2% /Εν μέρει: 16,5%).

Παράλληλα, ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25 με 64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 10,4% (άτομα χωρίς αναπηρία: 20,7%), ενώ ποσοστό 53,6%, καταγράφουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια (2)).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-school του Υπ. Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2019-2020) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας στο 10^ο Δελτίο Στατιστικής Πληροφόρησης,⁵⁵ στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, παρότι το ποσοστό των μαθητών με επίσημη γνωμάτευση αναπηρίας ή/και ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης είναι ένα από τα 3 χαμηλότερα μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας (5,2%), καταγράφεται παράλληλα ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μαθητών σε ειδικά σχολεία (16,4%) έναντι της ένταξης αυτών στην γενική εκπαίδευση. Ωστόσο, αυτές οι περιφερειακές ιδιαιτερότητες, χρειάζεται να διερευνηθούν περαιτέρω, ώστε να διασαφηνιστεί εάν οφείλονται σε διαφορές αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισης ορισμένων κατηγοριών αναπηρίας ή ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ή ενδεχομένως να συνδέονται με ζητήματα πρόσβασης των μαθητών στο σύστημα αξιολόγησης -πιστοποίησης (ζητήματα περιφερειακής λειτουργίας και

⁵⁵ Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2021). 10^ο Δελτίο του Παρατηρητηρίου της ΕΣΑμεΑ: Στοιχεία για την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Διαθέσιμο στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/68/10o-deltio-toy-parathrhthrioy-ths-esmea-stoixeia-gia-thn-ekpaideysh-twn-ma8htwn-me-anaphria-hkai-aidikes-ekpaideytikes-anagkes>

επάρκειας των ΚΕΣΥ) και στις υποστηρικτικές υπηρεσίες, ή ακόμα σε τοπικές ιδιαιτερότητες ως προς τις αντιλήψεις σχετικά με την αναπηρία.

Σύμφωνα με το κείμενο του ΠΕΠ 2021-27 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ανάγκες υποστήριξης καταγράφονται και στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας, όπου εντοπίζονται αδυναμίες σε υποδομές, δομές και υπηρεσίες κάλυψης των αναγκών ευάλωτων και μειονεκτούντων ομάδων. Πράγματι, η πρόσβαση στην υγεία αποτελεί σημαντικό ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Το ποσοστό των κατοίκων της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους 12 μήνες, λόγω οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης ανέρχεται στο ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο του 34%.

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας, καθώς σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 42,2% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 88,5% των ατόμων χωρίς αναπηρία (SILC, 2020).

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ειδικότερα, το 22,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

Είναι γνωστή ωστόσο η απουσία προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία από το σύνολο σχεδόν των μεταφορικών συστημάτων της Περιφέρειας. Τα ΚΤΕΛ στο σύνολο της επικράτειας δεν είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Επιπρόσθετα, τα προσβάσιμα ΤΑΧΙ είναι ελάχιστα, και στην πλειοψηφία τους τα διαχειρίζονται οι οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία. Τα αστικά λεωφορεία, στην πλειοψηφία τους δεν είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία ή οι ράμπες τους δεν συντηρούνται ή/και δεν χρησιμοποιούνται από τους οδηγούς. Το σιδηροδρομικό δίκτυο επίσης παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Αξίζει να επισημανθεί πως δεν υπάρχει ούτε ένας προσβάσιμος σιδηροδρομικός σταθμός στην Περιφέρεια και πως τα τρένα που ξεκινούν από τη Θεσσαλονίκη και φτάνουν μέχρι την Περιφερειακή Ενότητα Έβρου δεν διαθέτουν ούτε έναν προσβάσιμο συρμό σε άτομα με αναπηρία. Εμπόδια αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία και στις θαλάσσιες μεταφορές, ιδιαίτερα δε στις περιπτώσεις πλοίων που εκτελούν μικρούς πλόες, περιλαμβανομένων και των πλοίων ανοικτού τύπου που εκτελούν πλόες πορθμείων, καθώς το σύνολο αυτών δεν είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Επιπρόσθετα, το προσωπικό των λιμένων και πλοίων δεν είναι εκπαιδευμένο σε ζητήματα

εξυπηρέτησης/συναλλαγής με επιβάτες με αναπηρία και δεν υφίσταται υπηρεσία εξυπηρέτησης/συνοδείας επιβατών με αναπηρία.

Γενικά, σε τοπικό επίπεδο παρατηρούνται τα εξής: α) το κτιριακό απόθεμα ιδιοκτησίας των Δήμων ή χρήσης από αυτούς δεν είναι προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρία, ειδικά όσον αφορά τις μονάδες υγείας στερούνται προσβασιμότητας υποδομών και εξοπλισμού, β) ο αστικός και περιαστικός ιστός (π.χ. πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, πλατείες, χώροι πρασίνου, άλση, παιδικές χαρές, παραλίες κ.λπ.) παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις, θέτοντας σοβαρά εμπόδια στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, γ) δεν υπάρχουν θέσεις στάσης/στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία κοντά σε δημόσιες υπηρεσίες που δέχονται κοινό, δ) τα τοπικά μεταφορικά συστήματα που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό (σταθμοί, οχήματα, εξοπλισμοί έκδοσης εισιτηρίων κ.λπ.) δεν είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Επιπρόσθετα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, παρά τις προβλέψεις της νομοθεσίας, το σύνολο των ηλεκτρονικών εφαρμογών δεν είναι προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία. Η αδυναμία πρόσβασης στις e-υπηρεσίες, συνδυαζόμενη με την απουσία φυσικής προσβασιμότητας των σχετικών κτιριακών υποδομών και την έλλειψη ενημέρωσης των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με τις ανάγκες και τους τρόπους συναλλαγής με πολίτες με αναπηρία, δημιουργούν ανυπέρβλητα εμπόδια σε βάρος των κατοίκων με αναπηρία στην Περιφέρεια. Τέλος, η πρόσβαση των τουριστών και πολιτών με αναπηρία στην πολιτιστική κληρονομιά, όπως μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, είναι ιδιαίτερα περιορισμένη.

Συνολική Βαθμολογία (σε ποσοστό %) ⁵⁶	Προβλήματα	Δήλωση Προσβασιμότητας
81	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>

Πίνακας 1. Προσβασιμότητα ιστοτόπου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

⁵⁶ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (<https://www.pamth.gov.gr/index.php/el>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.6 στις 25 Νοεμβρίου 2022.

Σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4727/2020, όλοι οι οργανισμοί του Δημοσίου, όπως οι Περιφέρειες, οφείλουν να αναρτούν στους ιστοτόπους τους **Δήλωση Προσβασιμότητας**. Οι πληροφορίες της Δήλωσης πρέπει να είναι σε προσβάσιμη μορφή και να ενημερώνουν τον/την επισκέπτη/πτρια σχετικά με το επίπεδο προσβασιμότητας του ιστοτόπου. Η **επικαιροποίηση των πληροφοριών** που εμπεριέχονται στη Δήλωση λαμβάνουν χώρα είτε **ύστερα από κάθε μεταβολή αυτών** είτε σε **ετήσια βάση**.

Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια, συνδέονται με τις στερεοτυπικές λανθασμένες αντιλήψεις και τις αρνητικές στάσεις απέναντι στην αναπηρία. Το 2020, το 49,8% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στη Ανατολική Μακεδονία και Θράκη έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ή ότι δεν έχουν, για παράδειγμα, ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή ότι βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγεία τους (κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο).

Για μια πιο αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε ότι αφορά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στην ελληνική επικράτεια μπορείτε να βρείτε στις Ετήσιες Εκθέσεις του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ.

[Ετήσια Έκθεση 2020](#) | [Ετήσια Έκθεση 2021](#)

6 ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

6.1 Περιεχόμενα Σχεδίου Δράσης

Το Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία (ΣΔΑ) είναι ένα σύνολο συντονισμένων ενεργειών με σκοπό την άρση των εμποδίων που δημιουργούν διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Ένα ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για την αναπηρία σε επίπεδο Περιφέρειας πρέπει, κατ' ελάχιστον, να περιέχει τα εξής:

- ✦ Σκοπός και στόχοι
- ✦ Βασικές κατευθυντήριες αρχές
- ✦ Θεσμικό πλαίσιο
- ✦ Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- ✦ Άξονες προτεραιότητας, στόχοι και δράσεις
- ✦ Χρονοδιαγράμματα υλοποίησης και χρηματοδοτικοί πόροι
- ✦ Διαδικασία παρακολούθησης/ αναθεώρησης και δείκτες παρακολούθησης-αξιολόγησης
- ✦ Δράσεις Δημοσιότητας

Στη συνέχεια της παρούσας ενότητας ακολουθεί η ανάπτυξη των παραπάνω σημείων.

Αν και σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο δεν προβλέπεται η κατάρτιση περιφερειακού σχεδίου δράσης για τα άτομα με αναπηρία από τις Περιφέρειες, είναι απαραίτητο να νομοθετηθεί η εν λόγω διάταξη λόγω του ότι θα συμβάλει ουσιαστικά στην εφαρμογή της Σύμβασης.

6.1.1 Σκοπός και στόχοι

Σκοπός του Σχεδίου Δράσης για την αναπηρία σε επίπεδο Περιφέρειας είναι η εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012 Α' 88), στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας, όπως αυτές καθορίζονται με τον ν. 3852/2010 Α' 87, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα και λαμβάνοντας υπόψη α) τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις προς τη χώρα από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2019),⁵⁷ β) το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για

⁵⁷ Βλ. Ενότητα 3 του παρόντος αρχείου, σελ. 22-33 και τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής όπως είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα των ΗΕ: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkGid%2fPPRiCAqhKb7yhskOcZ>

τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, γ) την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030»⁵⁸ και δ) το «Θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030»⁵⁹ και τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Σχέδιο Δράσης για την αναπηρία σε επίπεδο Περιφέρειας πρέπει να στοχεύει:

- στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις,
- στην ισότιμη συμμετοχή τους στην τοπική κοινωνία και οικονομία,
- στην ανάδειξη της σημασίας της ενσωμάτωσης αυτών για την τοπική βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη,
- στην εξειδίκευση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας και της αρχής της προσβασιμότητας σε κάθε τομέα αρμοδιότητας της Περιφέρειας,

μέσω **i)** του προσδιορισμού σε επίπεδο Περιφέρειας των αδυναμιών και εμποδίων σχετικά με την πλήρη και ισότιμη κοινωνική και οικονομική ένταξη των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις σε τοπικό επίπεδο και **ii)** του σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών και δράσεων από την Περιφέρεια για την εξάλειψη αυτών.

6.1.2 Βασικές κατευθυντήριες αρχές

Η εκπόνηση και υλοποίηση ενός ΣΔΑ πρέπει να εδράζεται στο πλαίσιο των σύγχρονων προσεγγίσεων για την αναπηρία και ειδικότερα να ενσωματώνει τις αρχές του κοινωνικού μοντέλου και να θεμελιώνεται θεωρητικά στην αρχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, δηλαδή στην δικαιωματική προσέγγιση για την αναπηρία, όπως αυτή κατοχυρώνεται με τη Σύμβαση.

Στο Άρθρο 3 της Σύμβασης ορίζονται οι γενικές αρχές αυτής οι οποίες και πρέπει να ενσωματώνονται στο ΣΔΑ. Πιο συγκεκριμένα, οι γενικές αρχές είναι οι ακόλουθες:

- ♦ ο σεβασμός της εγγενούς αξιοπρέπειας, της ατομικής αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας ατομικών επιλογών και της ανεξαρτησίας, των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις,

[9c06iPair3wEJzoMtZPRlsn2F8be6qzYChDHrmBTMH%2bqHKEyy9lklKsnfl7vYm%2b%2fX3mXiO](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=el)
[TCPBgssnHiOpTdzNgr3iDcGrgiV9ip4N2](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=el)

⁵⁸ Βλ. σχετικά <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=el>

⁵⁹ Βλ. σχετικά <https://sdgs.un.org/2030agenda>

- ◆ η μη διάκριση σε βάρος τους,
- ◆ η πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ένταξή τους στην κοινωνία,
- ◆ ο σεβασμός της διαφοράς και η αποδοχή των ατόμων με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις, ως τμήματος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας,
- ◆ η ισότητα ευκαιριών για όλους τους πολίτες,
- ◆ η προσβασιμότητα υποδομών και υπηρεσιών (συμβατικών και ψηφιακών) σε συνήθεις συνθήκες και συνθήκες έκτακτης ανάγκης,
- ◆ η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και
- ◆ ο σεβασμός των εξελισσόμενων ικανοτήτων των παιδιών με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις και ο σεβασμός του δικαιώματός τους να διατηρήσουν την ταυτότητά τους.

Ο σχεδιασμός ενός ΣΔΑ, οφείλει, επίσης, να λαμβάνει υπόψη την ολιστική προσέγγιση της αναπηρίας, να αναγνωρίζει δηλαδή ότι:

τα εμπόδια και οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους λειτουργούν σωρευτικά και συνεπώς απαιτούνται ολοκληρωμένες και συνδυαστικές παρεμβάσεις προκειμένου αυτά να αρθούν.⁶⁰

Βάσει των προαναφερθέντων αρχών, το ΣΔΑ πρέπει να **επικεντρώνεται ιδιαίτερα στις πολλαπλές διακρίσεις** που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, **εστιάζοντας τις δράσεις του σε ειδικές ομάδες στόχους**, όπως οι γυναίκες με αναπηρία, τα άτομα με πολλαπλές και βαριές αναπηρίες, οι πρόσφυγες με αναπηρία, τα παιδιά με αναπηρία κ.ά.

Βασική κατευθυντήρια αρχή που οφείλει να **διέπει το ΣΔΑ** είναι η **αρχή του καθολικού σχεδιασμού**. Η διασφάλιση της προσβασιμότητας σε όλους, προϋποθέτει την υλοποίηση της αρχής του σχεδιασμού για όλους σε όλες τις δομές, υπηρεσίες, δράσεις και παρεμβάσεις που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό αλλά και στα άτομα με αναπηρία.

⁶⁰ Βλ. Νικολαΐδης, Ε. (2013). *Συνδικαλιστική Εκπαίδευση Στελεχών Αναπηρικού Κινήματος*. Νο. 7, *Σχεδιάζοντας στην Πράξη τη Νέα Πολιτική για την Αναπηρία - Πρακτικά Εργαλεία*. Αθήνα: ΕΣΑμεΑ. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: https://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&client=intro&collection=article_filegroup_pdf&xi=0&file=article_file&id=610

Ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων πρέπει να βασίζεται στην αρχή του «mainstreaming»,⁶¹ δηλαδή να αποσκοπεί στη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στο σύνολο των πολιτικών που αφορούν τον συνολικό πληθυσμό της περιφέρειας.

Συγχρόνως, οι εξειδικευμένες παρεμβάσεις πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά, ώστε να αντιμετωπίζουν τα ειδικά εμπόδια και τις διακρίσεις που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια βάσει της υφιστάμενης κατάστασης.

Ωστόσο, η συμπερίληψη των βασικών δικαιωματικών αρχών αφορά όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και τη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης ενός ΣΔΑ.

Ειδικότερα, η διαδικασία κατάρτισης του ΣΔΑ οφείλει να διασφαλίζει :

- την ενεργή συμμετοχή/εμπλοκή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων στον σχεδιασμό των πολιτικών που τους αφορούν
- την τήρηση των αρχών της προσβασιμότητας σε όλες τις πτυχές και φάσεις εκπόνησης και υλοποίησής του ΣΔΑ.
- την αρχή της κοινωνικής λογοδοσίας και διαφάνειας, δηλαδή την απαίτηση για εξωστρέφεια και δημοσιότητα των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων που υλοποιούνται στο πλαίσιο του ΣΔΑ.

Βασική επίσης κατευθυντήρια αρχή για την ανάπτυξη ενός επιτυχημένου ΣΔΑ σε επίπεδο περιφέρειας αποτελεί η επίτευξη συνέργειας και αμοιβαίας σχέσης των στοχεύσεων και των δράσεων με τον γενικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας καθώς και με τα υπόλοιπα τομεακά σχέδια δράσης που υλοποιούνται και στο τοπικό επίπεδο. Η συνέργεια ανάμεσα στον γενικότερο σχεδιασμό και στο ΣΔΑ, αποτρέπει τη διενέργεια παράλληλων δράσεων, εξοικονομεί πόρους και αυξάνει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.⁶²

6.1.3 Θεσμικό πλαίσιο

Στην ενότητα αυτή θα αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο διέπει τις πολιτικές για την αναπηρία και καθορίζει τις υποχρεώσεις της Περιφέρειας προς τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

⁶¹ Στο **Παράρτημα Ι** του παρόντος αρχείου (σσ. 79-83) μπορείτε να βρείτε μια πιο αναλυτική περιγραφή του τι σημαίνει η «συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας» (disability mainstreaming).

⁶² Νικολαΐδης 2013

- Το Σύνταγμα της Ελλάδας,
- Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD),
- Κανονιστικό πλαίσιο ΕΔΕΤ,
- Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ,
- Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων,
- Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την αναπηρία «Ένωση Ισότητας – Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030»,
- Ευρωπαϊκή Agenda 2030,
- Νόμος 4488/2017,
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία,⁶³
- ν. 3852/2010 Α' 87, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα κ.ά.⁶⁴

6.1.4 Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης

Βασικό συστατικό ενός ΣΔΑ είναι η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, ως προς την διαβίωση, τις ανάγκες και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στο επίπεδο της Περιφέρειας. Τα συμπεράσματα της μελέτης της υφιστάμενης κατάστασης συνιστούν την αφετηρία για τον προσδιορισμό και την προτεραιοποίηση των στόχων και των δράσεων του ΣΔΑ, ενώ αποτελούν και τη βάση για την εκτίμηση της επίτευξης των στόχων και την αξιολόγηση της προόδου που συντελείται με την υλοποίηση του ΣΔΑ.

Ειδικότερα, μια αναλυτική αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης περιλαμβάνει:

- Δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις που διαβιούν στην Περιφέρεια, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ανάλυσης (ανά φύλο, ηλικία, εθνικότητα, κατηγορία αναπηρίας κ.ά.).
- Στοιχεία για τις υφιστάμενες δομές και υπηρεσίες προς τα άτομα με αναπηρία στην χωρική ενότητα της Περιφέρειας.
- Επεξεργασία διοικητικών δεδομένων, όπως στοιχεία όλων των μητρώων των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων εντός των ορίων της Περιφέρειας (π.χ. στοιχεία που τηρούνται από τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας και λοιπές υπηρεσίες).
- Καταγραφή των τοπικών συλλόγων/σωματείων των ατόμων με αναπηρία και άλλων σχετικών φορέων, καθώς και των δραστηριοτήτων τους.

⁶³ Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι διαθέσιμο στο: <https://amea.gov.gr/action#3>

⁶⁴ Βλ. επίσης την ενότητα 1 «Το πλαίσιο για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία» (σσ. 7-16) του παρόντος αρχείου.

- Αποτύπωση της προσβασιμότητας υποδομών, υπηρεσιών (δημόσια κτήρια, εμπορικά καταστήματα, χώροι αναψυχής-διασκέδασης-άθλησης κ.ά.).
- Αποτύπωση της προσβασιμότητας του οδικού δικτύου και των μέσων μαζικής μεταφοράς (κατάσταση δρόμων, πεζοδρομίων, πλατειών, πάρκων, χώρων στάθμευσης).
- Έργα που άμεσα ή/και έμμεσα αφορούν τα άτομα με αναπηρία και βρίσκονται στο στάδιο του σχεδιασμού ή/και της υλοποίησης.
- Προσδιορισμό των αδύνατων σημείων της περιφέρειας: π.χ. οι ελλείψεις και τα εμπόδια για την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις σε όλους τους τομείς.
- Προσδιορισμό των δυνατών σημείων της Περιφέρειας: π.χ. υφιστάμενες υποδομές και υπηρεσίες (συμβατικές ή ψηφιακές) που απευθύνονται είτε στο γενικό πληθυσμό και είναι προσβάσιμες είτε στοχευμένα στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- Καταγραφή των αναγκών και των προτεραιοτήτων των πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, όπως θα εντοπιστούν σε συνεργασία με το τοπικό αναπηρικό κίνημα και την ΕΣΑμεΑ.⁶⁵

Επισημαίνεται ότι, **σημαντική για την συλλογή των αναγκαίων στοιχείων, είναι η συνεργασία των αρμόδιων Υπηρεσιών της Περιφέρειας με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ (<https://www.paratiritirioanapirias.gr/el>)** το οποίο, στο πλαίσιο της παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών αναπηρίας σε όλο το εύρος της δημόσιας ζωής υπό το πρίσμα της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, υλοποιεί μελέτες και έρευνες και παράγει στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ανά Περιφέρεια, σε συνέχεια επεξεργασίας πρωτογενών δεδομένων των φορέων του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος.

6.1.5 Άξονες προτεραιότητας, ειδικοί στόχοι και δράσεις

Στην παρούσα ενότητα, λαμβάνοντας υπόψη:

- ✓ Τις Συστάσεις της Επιτροπής,
- ✓ Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης,
- ✓ Το ελληνικό νομικό πλαίσιο και τις αρμοδιότητες των Περιφερειών,
- ✓ Τις κατευθύνσεις της νέας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030,
- ✓ Την Agenda 2030,

⁶⁵ Η εμπλοκή του αναπηρικού κινήματος επιβάλλεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ν.4074/2012) – Βλ. σχετικά Προοίμιο σημείο ξ και άρθρο 4, παραγρ.3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών

- ✓ και την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης,

προτείνονται 7 άξονες προτεραιότητας για τους οποίους έχουν καταρτιστεί ειδικοί στόχοι καθώς και ενδεικτικές δράσεις.

Με δεδομένο ότι ο προσδιορισμός των στόχων και η εξειδίκευση των δράσεων θα εκπονηθεί από την Περιφέρεια, λαμβάνοντας υπόψη μια αναλυτικότερη αποτύπωση των αναγκών των ατόμων με αναπηρία, καθώς και των υφισταμένων συνθηκών ανά περιφερειακή ενότητα και δήμο, το ανά χείρας σχέδιο αποτελεί στρατηγική πρόταση της ΕΣΑμεΑ προς την περιφέρεια και έχει σαν στόχο να αποτελέσει οδηγό στο σχεδιασμό του ΣΔΑ.

Άξονας Προτεραιότητας 1 Συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας

Σύμφωνα με το ν. 4488/2017 που εξειδικεύει τις κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εθνική εφαρμογή της Σύμβασης, η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα αποτελεί νομική υποχρέωση όλων των διοικητικών οργάνων και αρχών της ελληνικής πολιτείας (άρθρο 62) με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες.

Η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στις πολιτικές και τις πρακτικές της αυτοδιοίκησης διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας και την άρση των υφιστάμενων, καθώς και την αποφυγή δημιουργίας νέων, εμποδίων και αποκλεισμών σε βάρος των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

Βασικά εμπόδια στη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στο επίπεδο της περιφέρειας αποτελούν:

- η έλλειψη γνώσης και τεχνογνωσίας των στελεχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα αναπηρίας,

A. Σημεία: ε, στ, ζ, μ του Προοιμίου και Άρθρα 4, 8, 9, 21, 31 και 33 της Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88)

B. Άρθρα 68 και 71 του ν. 4488/2017 (ΦΕΚ Α' 137)

Δ. Στόχοι 8, 26, 27 και 28 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων

- ii) τα εμπεδωμένα αρνητικά στερεότυπα και οι προκαταλήψεις για την αναπηρία,
- iii) η έλλειψη δεδομένων για τον σχεδιασμό και την παρακολούθηση των πολιτικών, καθώς και
- iv) η περιορισμένη εκπροσώπηση των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με χρόνιες παθήσεις στη λήψη αποφάσεων.⁶⁶

Στόχος 1.1: Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας στις υφιστάμενες στρατηγικές, πολιτικές, προγράμματα, διαδικασίες και πρακτικές που αναπτύσσει η Περιφέρεια

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Μελέτες υφιστάμενης κατάστασης και αξιολόγηση των επιπτώσεων των εφαρμοζόμενων πολιτικών και προγραμμάτων στα άτομα με αναπηρία.
- ✓ Κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού της Περιφέρειας που ασχολείται με τον σχεδιασμό πολιτικών σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας.
- ✓ Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση όλων των στελεχών της Περιφέρειας σε θέματα δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και σε ζητήματα προσβασιμότητας.

Στόχος 1.2: Εξασφάλιση της συμμετοχής των εκπροσώπων του τοπικού αναπηρικού κινήματος και της ΕΣΑμεΑ στον σχεδιασμό των περιφερειακών πολιτικών, προγραμμάτων και μέτρων και τη λήψη αποφάσεων και προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Θεσμική εκπροσώπηση των οργανώσεων του αναπηρικού κινήματος σε επιτροπές, ομάδες εργασίας και λοιπά θεσμικά όργανα της περιφέρειας που λαμβάνουν αποφάσεις για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, καθώς και τον γενικό πληθυσμό.
- ✓ Ενδυνάμωση φορέων ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβανομένων των Περιφερειακών Ομοσπονδιών Ατόμων με Αναπηρία/χρόνια πάθηση.
- ✓ Προώθηση συνεργειών και δικτύωσης των αρμόδιων και εμπλεκόμενων φορέων σε επίπεδο περιφέρειας και δήμων.

⁶⁶ Βλ. ΕΣΑμεΑ (2020). Εγχειρίδιο για την ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις τοπικές κοινωνικές και αναπτυξιακές πολιτικές, δράσεις, μέτρα και προγράμματα Διαθέσιμο στο:

https://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup_accessible_pdf&xi=0&file=article_file&id=5189

- ✓ Προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στο επίπεδο της αυτοδιοίκησης και διασφάλιση προσβασιμότητας εκλογικών διαδικασιών.

Στόχος 1.3: Ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης του Εθνικού και του Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ενίσχυση και αποσαφήνιση του ρόλου του Επιμέρους Σημείου Αναφοράς της Περιφέρειας για την παρακολούθηση της Σύμβασης.
- ✓ Ανάπτυξη μηχανισμού συλλογής δεδομένων παρακολούθησης της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια σε συνεργασία με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας την ΕΣΑμεΑ.

Στόχος 1.4: Διασφάλιση της αρχής της ισότητας και μη διάκρισης

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη μηχανισμού καταγγελιών και αποκατάστασης των ατόμων με αναπηρία που αντιμετωπίζουν διακριτική μεταχείριση και παραβίαση των δικαιωμάτων τους.
- ✓ Διασφάλιση παροχής εύλογων προσαρμογών και «ζωντανής βοήθειας» σε πολίτες με αναπηρία/ χρόνια πάθηση κατά την συναλλαγή τους με τις Υπηρεσίες της Περιφέρειας.
- ✓ Δράσεις κατάρτισης και επιμόρφωσης των στελεχών υπηρεσιών και δομών υγείας, κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης, πρόσβασης στην απασχόληση κ.α., τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, σε θέματα εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρία και της αποφυγής διακρίσεων.
- ✓ Ενημέρωση πολιτών με αναπηρία για τα δικαιώματά τους και θέματα ίσης μεταχείρισης σε προσβάσιμες μορφές.
- ✓ Δράσεις ενημέρωσης, πρόληψης και καταπολέμησης της πολλαπλής και διατομεακής διάκρισης και της έμφυλης βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία.

Στόχος 1.5: Προώθηση συμπεριληπτικής κουλτούρας στην κοινότητα

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε συνεργασία με την Περιφερειακή Επιτροπή Προσβασιμότητας του ν.4759/2020 Α' 245 άρθρο 117 και το τοπικό αναπηρικό κίνημα και την ΕΣΑμεΑ
- ✓ Εκστρατείες ενημέρωσης με σκοπό την άρση αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων για την αναπηρία στην κοινότητα, αλλά και σε στοχευμένες ομάδες του πληθυσμού (επαγγελματίες, εργοδότες κ.α.)

- ✓ Προβολή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και των ζητημάτων της αναπηρίας στα περιφερειακά ΜΜΕ.

Άξονας Προτεραιότητας 2 Υγεία & Κοινωνική φροντίδα

A. Άρθρα 6, 7, 9, 19, 25, 26 και 28 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88)

B. Στόχοι 11, 13 και 15 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό πολιτών που αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας/ αναπηρία ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας (32%). Εξ αυτών, 66.194 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Το έντονο φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού στην Περιφέρεια, αναμένεται να αυξήσει τον επιπολασμό των λειτουργικών περιορισμών καθώς και των χρόνιων

παθήσεων στους κατοίκους της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, και να έχει σοβαρό αντίκτυπο στις ανάγκες του συστήματος υγείας. Σύμφωνα με το κείμενο του ΠΕΠ 2021-27, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταγράφονται ανάγκες υποστήριξης στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας, όπου εντοπίζονται αδυναμίες σε υποδομές, δομές και υπηρεσίες κάλυψης των αναγκών ευάλωτων και μειονεκτούντων ομάδων. Για τα άτομα με αναπηρία η πρόσβαση στην υγεία είναι εξαιρετικά δυσκολότερη. Ο ένας (1) στους τρεις (3) κατοίκους της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με σοβαρή αναπηρία έχει ανικανοποίητες ανάγκες για υπηρεσίες υγείας.

Η αναπτυξιακή υστέρηση της Περιφέρειας, οι έντονες οικονομικές ανισότητες και το υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (δεύτερο υψηλότερο στην ελληνική επικράτεια), επηρεάζουν υπέρμετρα την διαβίωση των ατόμων με αναπηρία. Οι 7 (επτά) στους 10 (δέκα) κατοίκους της Περιφέρειας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού. Παραπάνω από τα 4 στα 10 νοικοκυριά που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας, προβλήματος υγείας ή μεγάλης ηλικίας) αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων. Οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη των νοικοκυριών τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρή δυσκολία στην εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Τα παραπάνω

δεδομένα, καθιστούν ιδιαίτερα δυσχερή την ανεξάρτητη διαβίωση των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Οι στόχοι και οι δράσεις στον άξονα προτεραιότητας οφείλουν να σχεδιαστούν λαμβάνοντας υπόψη και την [Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021 - 2030](#) καθώς και την Σύσταση του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 2021 για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά (2021/C 93/01) που περιλαμβάνει οριζόντια πρόβλεψη για τη στήριξη των ευάλωτων/μη προνομιούχων Ρομά, όπως και οι Ρομά με αναπηρία

Οι ειδικοί στόχοι στον άξονα προτεραιότητας 2 είναι οι εξής:

Στόχος 2.1: Ενίσχυση της πρόληψης στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία η/και χρόνιες παθήσεις

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Προώθηση ζητημάτων προληπτικής ιατρικής σε συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα στην Περιφέρεια.
- ✓ Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και χρόνιας πάθησης σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα προληπτικής ιατρικής και οδοντιατρικής της Περιφέρειας.
- ✓ Προσβάσιμη ενημέρωση του πληθυσμού για θέματα δημόσιας υγιεινής, εμβολιασμών, πρώτων βοηθειών κ.λπ.
- ✓ Ενημερωτικές εκστρατείες για ζητήματα προληπτικής ιατρικής στους οικισμούς των Ρομά.

Στόχος 2.2: Διασφάλιση προσβασιμότητας μονάδων και υπηρεσιών υγείας

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Συμπερίληψη της διάστασης της προσβασιμότητας στους ελέγχους υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- ✓ Εξασφάλιση της προσβασιμότητας ως προϋπόθεση για την αδειοδότηση λειτουργίας των μονάδων του τομέα υγείας.

Στόχος 2.3: Αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας προς τα άτομα με χρόνιες παθήσεις (όπως διαβήτης, μεσογειακή αναιμία, νεφροπάθεια κ.α.)

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ίδρυση νέων εξειδικευμένων μονάδων και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων υποδομών (διαβητολογικά κέντρα, μονάδες μεσογειακής αναιμίας, μονάδες αιμοκάθαρσης, μεταμοσχευτικά κέντρα, κέντρα για την αιμορροφιλία, κέντρα για την ψυχική υγεία).

Στόχος 2.4: Διασφάλιση της πρόσβασης στην υγεία κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών και ατόμων με περιορισμένη δυνατότητα μετακίνησης

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων τηλεϊατρικής για την παροχή ιατρικής βοήθειας σε άτομα που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές.
- ✓ Δράση κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας.
- ✓ Ενίσχυση των δομών και υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Στόχος 2.5: Ανάπτυξη ολοκληρωμένου δικτύου παροχής υπηρεσιών και προγραμμάτων στην κοινότητα για την πρόληψη της ιδρυματοποίησης, την καταπολέμηση της φτώχειας του κοινωνικού αποκλεισμού

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ενίσχυση υπηρεσιών ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- ✓ Προστασία μητέρων παιδιών με αναπηρία, μητέρων με αναπηρία και παιδιών με αναπηρία.
- ✓ Εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης, πρόληψης ιδρυματισμού και διαβίωσης στην κοινότητα για άτομα με αναπηρία.
- ✓ Δημιουργία σε κάθε δήμο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: α) Υπηρεσίες Πρώιμης Παρέμβασης, β) Υπηρεσίες Συμβουλευτικής γονέων και στήριξης της Οικογένειας, γ) Βρεφονηπιακούς Σταθμούς Ολοκληρωμένης Φροντίδας, δ) Παιδικούς σταθμούς που να είναι προσβάσιμοι σε παιδιά και γονείς με αναπηρία, ε) ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ-ΑμεΑ, στ) Κέντρα Δημέρευσης και ημερήσιας φροντίδας, ζ) Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, η) Στέγες Ανεξάρτητης Διαβίωσης, θ) Δομές προσωρινής φιλοξενίας ατόμων με αναπηρία, ι) Προγράμματα πολιτισμού, αθλητισμού, ψυχαγωγίας και αναψυχής.
- ✓ Διεύρυνση και ενίσχυση του Προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι».
- ✓ Ανάπτυξη και εφαρμογή από την ΕΣΑμεΑ προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης για άτομα με οπτική αναπηρία. Η εν λόγω δράση θα συμβάλλει στην ανεξάρτητη διαβίωση και κοινωνική ένταξη των ατόμων με οπτική αναπηρία.
- ✓ Προγράμματα δημιουργίας αυτόνομων κατοικιών και προσβάσιμων γειτονιών βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας και των οδηγιών σχεδιασμού 'Σχεδιάζοντας για όλους'- πρόγραμμα «Διαβίω Κατ' οίκον».
- ✓ Προγράμματα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων κοινωνικής ένταξης με στόχευση σε άτομα με αναπηρία που αντιμετωπίζουν πολλαπλή διάκριση (Ρομά, μετανάστες/ πρόσφυγες, γυναίκες)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης (βλ. σελ. 107 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβασή παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (νέα εναρμόνιση) (βλ. σελ. 144 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Παροχή υπηρεσιών φροντίδας σε επίπεδο οικογενειών και τοπικών κοινοτήτων 145 (ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΣΥΔ) (βλ. σελ. 145 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Άξονας Προτεραιότητας 3 Εργασία και Απασχόληση

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Συγκεκριμένα στην Περιφέρεια, μόνο το 22.1% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που υπολείπεται του εξαιρετικά χαμηλού εθνικού δείκτη απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, ενώ απέχει 40 ποσοστιαίες μονάδες από το ποσοστό απασχολούμενων χωρίς αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

-
- A. Άρθρα 9 και 27 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88)**
  - B. ν.4443/2016 (ΦΕΚ Α' 232)**
  - Γ. Στόχος 14 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία**

Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα στην Περιφέρεια αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία, με την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη να κατατάσσεται το 2019 στις Περιφέρειες της ΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας (Eurostat, βλ. ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27), ζήτημα το οποίο πλήττει περισσότερο τις ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με αναπηρία.

Δεδομένης της υφιστάμενης κατάστασης, οι προτεινόμενοι ειδικοί στόχοι πρέπει να συνδυαστούν με συστημικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση των επενδύσεων και της απασχόλησης στο πλαίσιο της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας. Εντούτοις, τα άτομα με αναπηρία

αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια και δυσκολίες αναφορικά με την επαγγελματική τους ένταξη, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν η έλλειψη προσβάσιμων και φιλικών προς την αναπηρία εργασιακών περιβαλλόντων αλλά και τα αρνητικά στερεότυπα και οι λανθασμένες αντιλήψεις των εργοδοτών για τα άτομα με αναπηρία και τις εργασιακές τους ικανότητες, δεδομένα τα οποία απαιτούν ειδικές και στοχευμένες δράσεις για την προώθηση των ατόμων με αναπηρία στην απασχόληση

Στόχος 3.1: Προώθηση ανέργων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στην απασχόληση

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Προώθηση προσβάσιμων και φιλικών στην αναπηρία εργασιακών περιβαλλόντων.
- ✓ Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση επιχειρηματιών και επαγγελματιών σε θέματα εξυπηρέτησης/συναλλαγής με άτομα με αναπηρία και προσβασιμότητας των επιχειρήσεων.
- ✓ Ενίσχυση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στην περιφέρεια.
- ✓ Προγράμματα επαγγελματικής επανένταξης για μακροχρόνια ανέργους με αναπηρία.
- ✓ Ανάπτυξη και εφαρμογή προγράμματος εκπαίδευσης νέων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην επιχειρηματικότητα και στην κοινωνική οικονομία.
- ✓ Στοχευμένα προγράμματα ενημέρωσης και ενδυνάμωσης/ενεργοποίησης των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις για συμμετοχή σε προγράμματα συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης, πρακτικής άσκησης και πιστοποίησης, για ένταξη και επαν-ένταξη στην απασχόληση.

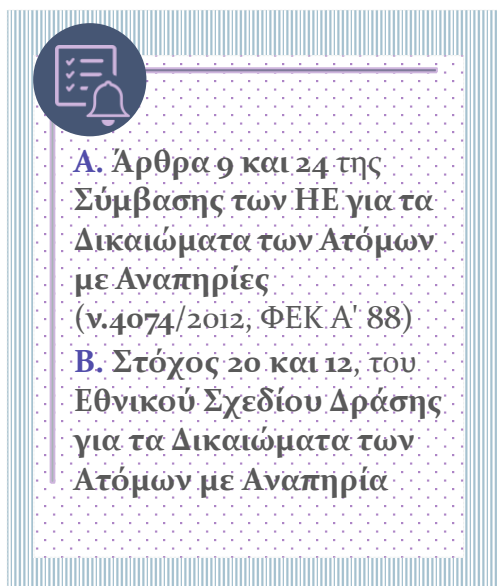
Στόχος 3.2: Ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη και υλοποίηση στοχευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση για άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

Άξονας Προτεραιότητας 4 Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση δεν αποτελεί μόνο θεμελιώδες δικαίωμα όλων των ατόμων και των ατόμων με αναπηρία αλλά και καταλύτη για την εκπλήρωση πολλών άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων (δικαίωμα στην εργασία, σε ανεκτό βιοτικό επίπεδο, στην πολιτική συμμετοχή κ.α.). Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και

Θράκης διαπιστώνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι ιδιαίτερα χαμηλό, ενώ παράλληλα καταγράφεται και υψηλό ποσοστό νέων NEETs σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, (Νέοι 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη: 25,5%).

Ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση, με τους μισούς κατοίκους με σοβαρή αναπηρία να μην έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια

εκπαίδευση (Άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών).

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, παρότι το ποσοστό των μαθητών με επίσημη γνωμάτευση αναπηρίας ή/και ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ένα από τα 3 χαμηλότερα μεταξύ των 13 περιφερειών (5,2%), καταγράφεται παράλληλα ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μαθητών σε ειδικά σχολεία (16,4%) έναντι της ένταξης αυτών στην γενική εκπαίδευση.

Σημαντικά εμπόδια στην ισότιμη πρόσβαση των μαθητών και παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων αποτελούν τα σοβαρά ελλείματα προσβασιμότητας αλλά και η περιορισμένη εξειδικευμένη υποστήριξη των μαθητών και των φοιτητών με αναπηρία.

Στόχος 4.1: Διασφάλιση της προσβασιμότητας και της επάρκειας των εκπαιδευτικών δομών και υπηρεσιών

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης σε όλους τους δήμους της Περιφέρειας.
- ✓ Διασφάλιση της ασφαλούς και δωρεάν μεταφοράς όλων των μαθητών με αναπηρία που διαμένουν εντός των ορίων της Περιφέρειας.
- ✓ Ενίσχυση της εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σελ. 101 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σελ. 101 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σελ. 129 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σελ. 144 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Στόχος 4.2: Προώθηση της συμπεριληπτικής κουλτούρας στις εκπαιδευτικές κοινότητες και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Υπηρεσία συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης στις οικογένειες μαθητών με αναπηρία
- ✓ Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των συλλόγων γονέων για την συμπεριληπτική εκπαίδευση και τα οφέλη της για όλα τα παιδιά, σε συνεργασία με τις αναπηρικές οργανώσεις.
- ✓ Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας και του σχολικού εκφοβισμού.
- ✓ Προγράμματα ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων για παιδιά με αναπηρία με δραστηριότητες εκτός σχολείου.

Στόχος 4.3: Διασφάλιση της ένταξης των παιδιών Ρομά με αναπηρία στην εκπαίδευση

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη δράσεων για την καταπολέμηση της μαθητικής διαρροής και της πρόωρης εγκατάλειψης των Ρομά με αναπηρία από την εκπαίδευση και την ΕΕΚ.

Στόχος 4.4: Ενίσχυση της εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ενηλίκων με αναπηρία

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη και υλοποίηση στοχευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση για άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- ✓ Προγράμματα αντιμετώπισης του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού στα άτομα με αναπηρία/χρόνια πάθηση σε συνεργασία με τους φορείς του αναπηρικού κινήματος.

- ✓ Ενσωμάτωση της αρχής της προσβασιμότητας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

*Σημειώνεται ότι τα προγράμματα και οι δράσεις κατάρτισης μπορούν να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν από το Ινστιτούτο της ΕΣΑμεΑ.

Άξονας Προτεραιότητας 5 Προσβασιμότητα και κινητικότητα

Το δικαίωμα στην προσβασιμότητα όχι μόνο κατοχυρώνεται ρητώς στο άρθρο 9 της Σύμβασης αλλά αποτελεί μια από τις γενικές αρχές που διατρέχουν οριζόντια τη Σύμβαση κατέχοντας ιδιαίτερα σημαντική θέση στο οικοδόμημά της. Η σημασία της προσβασιμότητας και ο οριζόντιος χαρακτήρας έγκειται στο ότι αποτελεί απαραίτητη και αναγκαία προϋπόθεση για την ίση απόλαυση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Στο ελληνικό νομικό πλαίσιο έχει ενσωματωθεί ένα ευρύ πλέγμα κανονισμών και διατάξεων που θεσμοθετούν την υποχρέωση της Προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στο ηλεκτρονικό περιβάλλον, στα μέσα μεταφοράς, στην πληροφόρηση, τις επικοινωνίες και τις συναλλαγές με τη δημόσια διοίκηση, σε εγκαταστάσεις ή υπηρεσίες που είναι ανοικτές στο ευρύ κοινό κ.ά. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Κανονιστικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), πλέον η προσβασιμότητα λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της υλοποίησης των προγραμμάτων και αποτελεί όρο με οριζόντια εφαρμογή. Παρά ωστόσο τις προβλέψεις της νομοθεσίας, τα άτομα με αναπηρία σε όλη την επικράτεια εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια προσβασιμότητας. Στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καταγράφονται σημαντικά εμπόδια προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στο κτηριακό απόθεμα των δήμων και ειδικά στις μονάδες υγείας, στον αστικό και περιαστικό ιστό, στα τοπικά μεταφορικά συστήματα και στις υποδομές, στα καταστήματα και τις υπηρεσίες, καθώς και στις ηλεκτρονικές εφαρμογές αλλά και στην πολιτιστική κληρονομιά, όπως μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία.

A. Άρθρα 9, 19, 20 και 21 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88)
B. Στόχοι 20, 21, 22 και 23 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Στόχος 5.1: Εξασφάλιση προσβάσιμου αστικού και περιαστικού ιστού αρμοδιότητας της Περιφέρειας

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ένταξη της διάστασης της αναπηρίας στις κυκλοφοριακές μελέτες της Περιφέρειας.
- ✓ Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα υποδομών της Περιφέρειας.
- ✓ Παρεμβάσεις προσβασιμότητας σε χώρους φυσικού κάλλους και τουριστικού ενδιαφέροντος.
- ✓ Προγράμματα δημιουργίας αυτόνομων κατοικιών και προσβάσιμων γειτονιών βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας και των οδηγιών σχεδιασμού 'Σχεδιάζοντας για όλους'- προωθούμε το πρόγραμμα «Διαβίω Κατ' οίκον».

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027

Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών (βλ. σελ. 95 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών (βλ. σελ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σελ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Κατασκευή Αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών - πεζοδρομήσεις - πεζογέφυρες - αλλά και πρόσβασης ασφάλειας εξυπηρέτησης (βλ. σελ. 159 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Στόχος 5.2: Διασφάλιση της προσβασιμότητας όλων των δομών και υπηρεσιών που λειτουργούν στην Περιφέρεια

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Βελτίωση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία του κτιριακού αποθέματος ιδιοκτησίας της Περιφέρειας και των Δήμων ή χρήσης από αυτούς (π.χ. κτίρια υγείας, εκπαίδευσης, πολιτιστικών/αθλητικών χρήσεων κ.λπ.).

Στόχος 5.3: Διασφάλιση της προσβασιμότητας των μεταφορών – Συγκοινωνιών και της κινητικότητας

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Βελτίωση της προσβασιμότητας των τοπικών μεταφορικών συστημάτων που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό (σταθμών, οχημάτων, εξοπλισμών έκδοσης εισιτηρίων κ.λπ.).
- ✓ Ανάπτυξη εξειδικευμένων τοπικών μεταφορικών συστημάτων για την εξυπηρέτηση ειδικών ομάδων π.χ. μαθητών με αναπηρίες, ηλικιωμένων, ατόμων με πολλαπλές αναπηρίες.

- ✓ Προώθηση και διασφάλιση διευκολύνσεων στάθμευσης για τα οχήματα των ατόμων με αναπηρία.

Στόχος 5.4: Προώθηση της ηλεκτρονικής προσβασιμότητας

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Βελτίωση της προσβασιμότητας των ιστοτόπων/εσωτερικών εφαρμογών καθώς και των εφαρμογών για φορητές συσκευές που η Περιφέρεια και οι Δήμοι έχουν στην ευθύνη τους, όπως υπαγορεύει ο ν.4727/2020-Κεφάλαιο Η και οι παρ. 27, 28 και 30 του άρθρου 107 καθώς και το άρθρο 63 του ν.4488/2017.
- ✓ Ανάθεση στην ΕΣΑμεΑ μελέτης για τον έλεγχο και την καταγραφή των ιστοσελίδων και εφαρμογών για φορητές συσκευές της Περιφέρειας και των Δήμων.

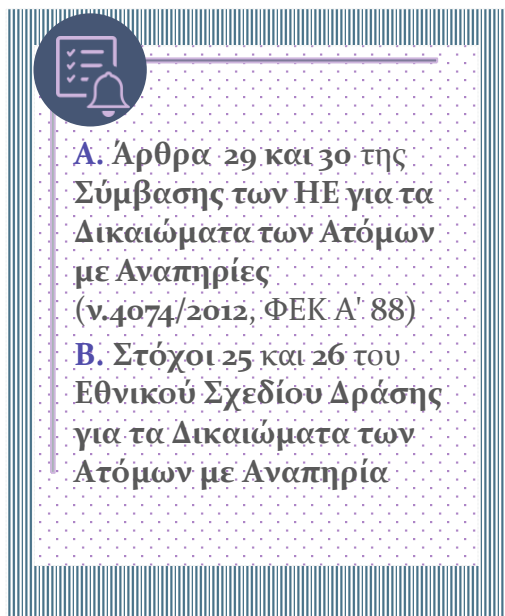
Στόχος 5.5: Προώθηση της προσβασιμότητας των επιχειρήσεων

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Διασφάλιση της προσβασιμότητας ως κριτήριο αδειοδότησης λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Άξονας Προτεραιότητας 6 Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν σοβαρούς φραγμούς και εμπόδια στα πεδία της πολιτιστικής, αθλητικής και κοινωνικής ζωής, με αποτέλεσμα να στερούνται του δικαιώματος της πλήρους και ισότιμης ένταξης στην κοινωνία, όπως αυτό πραγματώνεται και μέσω της συμμετοχής στα αγαθά του πολιτισμού,

της ψυχαγωγίας, του ελεύθερου χρόνου και του αθλητισμού (άρθρο 30 της Σύμβασης). Η συμμετοχή στη πολιτιστική και κοινωνική ζωή δεν αποτελεί μόνο βασικό στοιχείο προώθησης της κοινωνικής ένταξης και της αποφυγής του αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία, αλλά έχει ευεργετική επίδραση στην σωματική και ψυχική υγεία, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεί παράγοντα που προάγει την κοινωνική συνοχή. Στην Ελλάδα, που η συμμετοχή του συνολικού πληθυσμού σε πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες βρίσκεται σημαντικά χαμηλότερα σε σύγκριση με τα ευρωπαϊκά επίπεδα, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν επιπροσθέτως την φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στα

περιορισμένη προσβασιμότητα στο

πολιτιστικά αγαθά και τις πολιτιστικές και αθλητικές υποδομές, στους χώρους αναψυχής και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τα εμπόδια ωστόσο δεν είναι μόνο υλικά, απορρέουν και από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και στάσεις αναφορικά με τις ικανότητές των ατόμων με αναπηρία να μετέχουν ενεργά στους τομείς του πολιτισμού, της ψυχαγωγίας και του αθλητισμού

Στόχος 6.1: Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην πολιτιστική ζωή και την καλλιτεχνική δημιουργία

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικά προγράμματα της Περιφέρειας που απευθύνονται στο γενικό πληθυσμό.
- ✓ Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα πολιτιστικά προγράμματα και τις εκδηλώσεις.
- ✓ Ανάπτυξη υπηρεσίας εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικές δομές αρμοδιότητας της Περιφέρειας και των Δήμων.

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σελ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Στόχος 6.2: Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στον αθλητισμό

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ενίσχυση και προώθηση του παραολυμπιακού αθλητισμού
- ✓ Αξιοποίηση των επιμέρους σημείων αναφοράς του ν. 4488/2017 στους Δήμους για την ενίσχυση δράσεων αθλητισμού για άτομα με αναπηρία και τον επανασχεδιασμό υφιστάμενων προγραμμάτων.
- ✓ Εξασφάλιση της προβασιμότητας των εθνικών αθλητικών κέντρων σύμφωνα με το εθνικό πρότυπο ΕΛΟΤ 1439.

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027

Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σελ. 145 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Στόχος 6.3: Προώθηση του προσβάσιμου τουρισμού “για όλους”

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στην κατάρτιση προγραμμάτων για τον τουριστικό σχεδιασμό, καθώς και για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της Περιφέρειας.
- ✓ Ανάπτυξη και προβολή δικτύων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών σε συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού και το αναπηρικό κίνημα.
- ✓ Προώθηση της συμμόρφωσης της προσβασιμότητας επιχειρήσεων με το εθνικό πρότυπο ΕΛΟΤ 1439 και της πιστοποίησης αυτής με το Ελληνικό Σήμα Προσβασιμότητας.
- ✓ Ανάπτυξη εργαλείων καταγραφής, αξιολόγησης και χαρτογράφησης της προσβασιμότητας υποδομών, υπηρεσιών και επιχειρήσεων τουριστικού ενδιαφέροντος.

Στόχος 6.4: Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην ψυχαγωγία και τον ελεύθερο χρόνο

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση επιχειρηματιών και επαγγελματιών σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες σε θέματα εξυπηρέτησης/συναλλαγής με άτομα με αναπηρία και προσβασιμότητας των επιχειρήσεων.
- ✓ Ανάπτυξη και προβολή δικτύων συμπεριληπτικών και προσβάσιμων επιχειρήσεων και υποδομών ψυχαγωγίας/αναψυχής.

Άξονας Προτεραιότητας 7 Πολιτική Προστασία για όλους

Το άρθρο 11 της Σύμβασης αφορά τις καταστάσεις κινδύνου και φυσικών καταστροφών και επιβάλλει την υποχρέωση στα κράτη μέλη να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την προστασία και την ασφάλεια των ατόμων. Τα άτομα με αναπηρία είναι μεταξύ των ομάδων που επηρεάζονται δυσανάλογα από φυσικές καταστροφές και άλλες καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, καθώς εμποδίζονται ή/και δυσκολεύονται στη διαφυγή από άμεσο κίνδυνο και στην πρόσβαση σε ασφαλή σημεία, εμποδίζονται στην παραμονή με την οικογένειά τους, στην πρόσβαση στην πληροφόρηση και την

A. Άρθρο 11 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88)

B. Στόχος 17 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

βοήθεια. Επιπλέον, ο κίνδυνος βίας και εκμετάλλευσης εις βάρος τους, είναι ακόμα μεγαλύτερος σε συνθήκες καταστροφών ή εκτάκτου ανάγκης.

Στόχος 7.1: Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στο σχεδιασμό πολιτικής προστασίας

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ανάπτυξη σχεδίων διάσωσης και διαφυγής πολιτών με αναπηρία από κτίρια όπου στεγάζονται Υπηρεσίες της Περιφέρειας και του Δήμου σε καταστάσεις κρίσης,
- ✓ Καταγραφή προσβάσιμων χώρων καταφυγής πολιτών με αναπηρία σε έκτακτες συνθήκες
- ✓ Ανάπτυξη σχεδίων πρόληψης/εντοπισμού/υποστήριξης/διάσωσης πολιτών με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης (σεισμοί, πλημμύρες, πυρκαγιά, επιδημίες/πανδημίες κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη και τα άτομα με αναπηρία που βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις (πρόσφυγες, μετανάστες, γυναίκες, παιδιά, ρομά)
- ✓ Εκπαίδευση του στελεχιακού δυναμικού στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και σε ζητήματα διασφάλισης της προσβασιμότητας και κατά τη φάση αντιμετώπισης της έκτακτης κατάστασης.

Στόχος 7.2: Ενημέρωση των πολιτών για θέματα προστασίας των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης

Ενδεικτικές δράσεις

- ✓ Ενημέρωση πολιτών με αναπηρία για θέματα πολιτικής προστασίας σε προσβάσιμες μορφές.

6.1.6 Χρονοδιαγράμματα, πόροι, δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης

Οι άξονες, οι στόχοι και οι δράσεις του ΣΔΑ θα πρέπει να συνοδεύονται από χρονοδιαγράμματα και ενδιάμεσα κρίσιμα σημεία (miles stones), καθώς και σαφή αναφορά στους απαραίτητους:

- α) ανθρώπινους πόρους, με χρέωση των δράσεων σε συγκεκριμένες Υπηρεσίες και άτομα προς υλοποίηση και
- β) οικονομικούς πόρους για την υλοποίησή τους και τις πηγές χρηματοδότησης των δράσεων.

Παράλληλα, πρέπει να **αναπτυχθούν και οι σχετικοί δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης** (δείκτες εισροών, εκροών και αποτελέσματος) που θα επιτρέψουν τη **μεθοδική παρακολούθηση και την έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων όποτε κριθεί αναγκαίο**. Για τον προσδιορισμό τέτοιων δεικτών μπορούν να αξιοποιηθούν οι προτεινόμενοι από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης δείκτες.

6.1.7 Εργαλεία υλοποίησης

1. **Ενεργοποίηση και αναβάθμιση του ρόλου του Σημείου Αναφοράς.**
Προκειμένου το σημείο αναφοράς σε κάθε Περιφέρεια και σε κάθε Δήμο να αποκτήσει κεντρικό ρόλο συντονισμού της κατάρτισης και της υλοποίησης του τοπικού σχεδίου δράσης απαιτείται η σύσταση συγκεκριμένου καθηκοντολογίου που θα ενεργοποιεί και θα αναβαθμίζει το ρόλο του.
2. **Συγκρότηση συντονιστικού μηχανισμού σε κάθε Περιφέρεια και σε κάθε Δήμο για την υλοποίηση του τοπικού σχεδίου δράσης.** Δεδομένου ότι η υλοποίηση της Σύμβασης αφορά στο σύνολο των πολιτικών, δράσεων, υπηρεσιών και λειτουργιών της Περιφέρειας και του Δήμου απαιτείται να θεσπιστεί η συγκρότηση περιφερειακού και δημοτικού συντονιστικού μηχανισμού ο οποίος υπό τον συντονισμό του Σημείου Αναφοράς θα έχει τη συλλογική ευθύνη για την κατάρτιση και την υλοποίηση του τοπικού σχεδίου δράσης. Ο εν λόγω συντονιστικός μηχανισμός πρέπει να αποτελείται από τους αρμόδιους υπηρεσιακούς παράγοντες που είναι επικεφαλής των διευθύνσεων σε κάθε Περιφέρεια και σε κάθε Δήμο. Ειδικότερα, στον περιφερειακό συντονιστικό μηχανισμό θα πρέπει να μετέχει και ο Προϊστάμενος της Διαχειριστικής Αρχής του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, δεδομένου ότι για τη χρηματοδότηση έργων ΕΣΠΑ υπάρχει η αιρεσιμότητα για την υλοποίηση της Σύμβασης.
3. **Συγκρότηση περιφερειακού και δημοτικού μηχανισμού εφαρμογής και παρακολούθησης του τοπικού σχεδίου δράσης για την υλοποίηση της Σύμβασης με τη συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία.** Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης προβλέπεται η δημιουργία ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης και προαγωγής της Σύμβασης, ενώ στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ρητά η συμμετοχή εκπροσώπων των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία και της κοινωνίας των πολιτών σε αυτόν. Διασφαλίζοντας λοιπόν την ευρεία συμμετοχή των επιστημονικών φορέων και οργανώσεων της Περιφέρειας και του Δήμου, των Κοινωνικών Εταίρων και των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία στην υλοποίηση του τοπικού σχεδίου δράσης θεσπίζεται με την συμμετοχή τους η συγκρότηση του εν λόγω μηχανισμού, ενώ παράλληλα δημιουργείται και ο θεσμός του Περιφερειακού και Δημοτικού Συμπαραστάτη για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία που έχει και την ευθύνη λειτουργίας αυτού του μηχανισμού.

Αν και σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο δεν απαιτείται η κατάρτιση περιφερειακού σχεδίου δράσης για

τα άτομα με αναπηρία από τις Περιφέρειες, είναι απαραίτητο να νομοθετηθεί η εν λόγω διάταξη λόγω του ότι θα συμβάλλει ουσιαστικά στην εφαρμογή της Σύμβασης.

6.1.8 Δημοσιότητα και προβολή

Η επιτυχής υλοποίηση ενός ΣΔΑ προϋποθέτει την ευρεία δημοσιοποίηση και προβολή των στόχων και των προβλεπόμενων δράσεων. Η δημοσιότητα του Σχεδίου Δράσης, όχι μόνο αποτελεί υποχρέωση στο πλαίσιο της κοινωνικής λογοδοσίας αλλά επίσης στοχεύει:

- ✓ Στην ενημέρωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία για τα οφέλη του ΣΔΑ αλλά και στην ενεργοποίησή τους για συμμετοχή στις προβλεπόμενες δράσεις
- ✓ Στην ενημέρωση του γενικού πληθυσμού για αυτό καθαυτό το ΣΔΑ αλλά και στην πρόκληση αλλαγών στις στάσεις και τις αντιλήψεις της τοπικής κοινωνίας απέναντι στην αναπηρία
- ✓ Στην ενημέρωση των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων και των αρμόδιων υπηρεσιών της περιφέρειας, ώστε να διασφαλιστεί η συνεργασία τους
- ✓ Στην ενημέρωση αλλά και εμπλοκή των δημοτικών αρχών στην υλοποίηση των στόχων του ΣΔΑ
- ✓ Στην άσκηση πίεσης προς την κεντρική διοίκηση για λήψη αναγκαίων μέτρων που υπερβαίνουν τις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης, με σκοπό την επίτευξη της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής.

Οι ανάγκες δημοσιοποίησης ενός ΣΔΑ είναι διαρκείς. Ωστόσο, είναι δυνατόν να υπάρξει διαχωρισμός των αναγκών δημοσιοποίησης κυρίως σε τρεις φάσεις:

- ✓ Κατά τον σχεδιασμό και τη διαδικασία οριστικοποίησης του ΣΔΑ.
- ✓ Κατά τη διάρκεια υλοποίησης με έμφαση σε κρίσιμες περιόδους/φάσεις του ΣΔΑ.
- ✓ Με την ολοκλήρωση του ΣΔΑ.

Αναλόγως με την ειδική στόχευση, η δημοσιότητα του ΣΔΑ μπορεί να επιτευχθεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους, όπως εκδηλώσεις, ημερίδες, συνέδρια, τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά μηνύματα (spots), δημοσιεύσεις στον τύπο, προωθητικό υλικό (έντυπα, ενημερωτικά φυλλάδια, αφίσες) κ.ά.⁶⁷

⁶⁷ Για περισσότερα, βλ. Νικολαΐδης, Ε. (2013). *Συνδικαλιστική Εκπαίδευση Στελεχών Αναπηρικού Κινήματος*. Νο. 7, *Σχεδιάζοντας στην Πράξη τη Νέα Πολιτική για την Αναπηρία - Πρακτικά Εργαλεία*. Αθήνα: ΕΣΑμεΑ. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: https://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&client=intro&collection=article_filegroup_pdf&xi=0&file=article_file&id=610

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Η ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ (DISABILITY MAINSTREAMING)

Ένα από τα βασικά αιτήματα των εκπροσώπων του παγκοσμίου αναπηρικού κινήματος ήταν για δεκαετίες η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας (disability mainstreaming) σε όλες τις πολιτικές, τα προγράμματα και τις πρακτικές που σχεδιάζονται και υλοποιούνται προκειμένου όλοι οι πολίτες με ή χωρίς αναπηρία να μπορούν ισότιμα να ασκούν και να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους καθώς και για να περιοριστεί η υπάρχουσα ανισότητα εις βάρος τους. Πηγή έμπνευσης πίσω από αυτή τη διεκδίκηση των εκπροσώπων του αναπηρικού κινήματος ήταν οι αγώνες του φεμινιστικού κινήματος για την ισότητα των φύλων. Ειδικότερα, το 1995, κατά τη διάρκεια της Τέταρτης Παγκόσμιας Διάσκεψης για τις Γυναίκες, η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου έγινε αποδεκτή ως μια κριτική και στρατηγική προσέγγιση ούτως ώστε να επιτευχθούν οι δεσμεύσεις για την ισότητα των φύλων.⁶⁸

Στο χώρο της αναπηρίας, καταλυτικό ρόλο για τη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στις κυβερνητικές πολιτικές, στις πρακτικές και τα προγράμματα αποτέλεσε η Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 της Σύμβασης, που εστιάζει στις Γενικές Υποχρεώσεις των κρατών-μελών που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση, τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα να:

- 1α. Να υιοθετούν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα, για την εφαρμογή των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται με την παρούσα Σύμβαση,
- 1β. Να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και των νομοθετικών, προκειμένου να τροποποιήσουν ή να καταργήσουν τους ισχύοντες νόμους, κανονισμούς, έθιμα και πρακτικές που συνιστούν διακρίσεις κατά των ατόμων με αναπηρίες,
- 1.γ. Να λαμβάνουν υπόψη την προστασία και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα,
- 1.δ. Να απέχουν από τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε πράξη ή πρακτική που είναι ασυμβίβαστη με την παρούσα Σύμβαση και να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες αρχές και φορείς ενεργούν σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση,
- 1.ε. Να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξαλειφθούν οι διακρίσεις βάσει αναπηρίας, από οποιοδήποτε πρόσωπο, οργανισμό ή ιδιωτική επιχείρηση,

⁶⁸ Για περισσότερα σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming), βλ. <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/un-system-coordination/gender-mainstreaming>

1.στ. Να αναλαμβάνουν ή να προάγουν την έρευνα και ανάπτυξη των καθολικά σχεδιασμένων αγαθών, υπηρεσιών, εξοπλισμού και εγκαταστάσεων, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 2 της παρούσας Σύμβασης, που θα πρέπει να απαιτήσουν την ελάχιστη δυνατή προσαρμογή και το λιγότερο κόστος, προκειμένου να ικανοποιούνται οι συγκεκριμένες ανάγκες ενός ατόμου με αναπηρίες, να προάγουν τη διαθεσιμότητα και τη χρήση τους και να προάγουν τον καθολικό σχεδιασμό κατά την ανάπτυξη των προτύπων και κατευθυντήριων οδηγιών,

1.ζ. Να αναλαμβάνουν ή προάγουν την έρευνα και ανάπτυξη και να προάγουν τη διαθεσιμότητα και χρήση των νέων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών, των βοηθημάτων κινητικότητας, των συσκευών και υποβοηθητικών τεχνολογιών, τα οποία είναι κατάλληλα για τα άτομα με αναπηρίες, δίνοντας προτεραιότητα στις τεχνολογίες με προσιτό κόστος,

1.η. Να παρέχουν προσιτή πληροφόρηση στα άτομα με αναπηρίες σχετικά με τα βοηθήματα κινητικότητας, τις συσκευές και τις υποβοηθητικές τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών, καθώς επίσης και τις άλλες μορφές βοήθειας, υποστηρικτικών υπηρεσιών και διευκολύνσεων,

1.θ. Να προάγουν την κατάρτιση επαγγελματιών και προσωπικού που απασχολείται με τα άτομα με αναπηρίες, σχετικά με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, ώστε να παρέχουν με τον καλύτερο τρόπο τη βοήθεια και τις υπηρεσίες που εγγυώνται αυτά τα δικαιώματα.

[Άρθρο 4, παρ. 1, της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ν.4074/2012]

Όμως, τι ακριβώς σημαίνει η έννοια της συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας; Η έννοια της συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας είναι μια στρατηγική που αποσκοπεί στο να χρησιμοποιήσει τις **εμπειρίες** όπως και τις **ανησυχίες ή τους προβληματισμούς των ίδιων των ατόμων με αναπηρία** ως «εργαλεία», ως **αναπόσπαστα στοιχεία** κατά τη **διαμόρφωση, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση όλων των πολιτικών και προγραμμάτων σε κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό πλαίσιο** ούτως ώστε να μπορούν να επωφεληθούν τα άτομα με αναπηρία σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία, συμβάλλοντας συνεπώς και στον περιορισμό της ήδη υπάρχουσας ανισότητας.⁶⁹ Με άλλα λόγια, ο **στόχος της συμπερίληψης της διάστασης της αναπηρίας** είναι **διττός**: από τη μια μεριά, να συμβάλλει στην **άρση των ήδη**

⁶⁹ Albert, B (2005). Lessons from the Disability Knowledge and Research Programme. Norwich: University of East Anglia, Available online: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08c9ded915d622c001467/DisabilityKaRLessonsLearned.pdf>

υπαρχόντων εμποδίων και περιορισμών με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία, και από την άλλη, στην αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων τα οποία μπορούν να οδηγήσουν στον αποκλεισμό ή σε σημαντικούς περιορισμούς σε ότι αφορά την κοινωνική ένταξη των μελών της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας.

Η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στις πολιτικές και σε προγράμματα δεν πρέπει να προσεγγίζεται απλώς ως μια υποχρέωση απέναντι στις απαιτήσεις της Σύμβασης, αλλά ως ένα ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης ούτως ώστε τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να ασκούν και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τα άτομα χωρίς αναπηρία.

Συμπεριλαμβάνοντας τη διάσταση της αναπηρίας

Στην πράξη, η συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας πραγματοποιείται σε δυο στάδια. Το πρώτο στάδιο αφορά στην αξιολόγηση των ήδη υπαρχόντων πολιτικών, μέτρων ή/και προγραμμάτων ως προς τις επιπτώσεις ή τις συνέπειες που έχουν στα άτομα με αναπηρία. Δηλαδή, το πρώτο στάδιο επικεντρώνεται στην αξιολόγηση της ήδη υπάρχουσας πολιτικής, πρακτικής ή προγράμματος και το κατά πόσο αυτή/ό έχει συνέπειες στα άτομα με αναπηρία. Μετά την αξιολόγηση, ακολουθεί το δεύτερο στάδιο που επικεντρώνεται στο σχεδιασμό της πολιτικής, δράσης ή προγράμματος με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να διευκολύνει -και όχι να περιορίζει ή αποκλείει- τα άτομα με αναπηρία στο να ασκήσουν και να απολαύσουν τα δικαιώματά τους σε ίση βάση με τους υπόλοιπους πολίτες.

Ωστόσο, για την υλοποίηση των προαναφερθέντων δυο σταδίων είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη τρία στοιχεία-κλειδιά. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο στοιχείο, είναι η εμπλοκή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων, καθώς και άλλων οργανώσεων ή ομάδων που έχουν εύλογο ενδιαφέρον στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, σε όλα τα στάδια της διαμόρφωσης μιας πολιτικής, δράσης ή προγράμματος. Με άλλα λόγια, η εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία πρέπει να ξεκινά από το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εκάστοτε πολιτικής ή δράσης ή του εκάστοτε προγράμματος και να συνεχίζεται με την παρακολούθηση και αξιολόγηση τους σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.⁷⁰

Κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών, για να εφαρμοστεί η παρούσα Σύμβαση και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα

⁷⁰ Βλ. παρ. 3 του άρθρου 4 της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

συμβουλευόνται συνεχώς και θα **εμπλέκουν ενεργά τα άτομα με αναπηρίες**, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργάνωσών τους.

[Άρθρο 4, παρ. 3, της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ν.4074/2012]

Το δεύτερο στοιχείο αφορά αφενός στην **ανάγκη μιας εκ των προτέρων εκτίμησης** σχετικά με τις **επιπτώσεις ή συνέπειες** που θα έχει η **υπό-διαμόρφωση πολιτική, δράση ή πρόγραμμα στα άτομα με αναπηρία**, αφετέρου **στο σχεδιασμό κατάλληλων εργαλείων τα οποία θα αξιοποιηθούν εκ των υστέρων**, δηλαδή κατά την περίοδο υλοποίησης της πολιτικής, δράσης ή προγράμματος. Ο σχεδιασμός ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και η συλλογή δεδομένων αποτελούν **δυο παραδείγματα τέτοιων εργαλείων**.

Τέλος, το τρίτο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη αφορά στη **διασφάλιση της προσβασιμότητας των διαδικασιών, των προϊόντων, των υπηρεσιών κ.λπ. στα άτομα με αναπηρία** ούτως ώστε να μην είναι αναγκαία η παροχή πρόσθετων παρεμβάσεων ή ειδικών προσαρμογών όπως και εύλογων προσαρμογών όταν αυτές είναι απαραίτητες. Για τη **διασφάλιση της προσβασιμότητας των διαδικασιών, προϊόντων, των υπηρεσιών κ.λπ.** είναι **απαραίτητη η εφαρμογή των αρχών του καθολικού σχεδιασμού**.

[Κ]αθολικός σχεδιασμός σημαίνει το **σχεδιασμό προϊόντων, περιβαλλόντων, προγραμμάτων και υπηρεσιών που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους**, στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, **χωρίς ανάγκη προσαρμογής ή εξειδικευμένου σχεδιασμού**. Ο όρος «καθολικός σχεδιασμός» δεν θα αποκλείει τις υποβοηθητικές συσκευές για συγκεκριμένες ομάδες ατόμων με αναπηρίες, όπου αυτό απαιτείται.

[Άρθρο 2, της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ν.4074/2012]

Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας του καθολικού σχεδιασμού, και πως αυτή διαφοροποιείται από την έννοια του εμποδίου και της έννοιας των εύλογων προσαρμογών, στη συνέχεια παρατίθεται μια εικόνα όπου οι τρεις προαναφερόμενες έννοιες απεικονίζονται σε αντιπαράθεση.

Εικόνα 1. Αντιπαραβάλλοντας τις έννοιες «ίση μεταχείριση», «εύλογες προσαρμογές» και «καθολικός σχεδιασμός»

Πηγή εικόνας: <https://www.wilsonlanguage.com/wp-content/uploads/2018/11/Equality-vs-Equity-vs-Accessibility.jpg>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Μια από τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής, όπως προέκυψε ύστερα από τον επικοινωνιακό διάλογο με την αντιπροσωπία του ελληνικού κράτους,⁷¹ αφορούσε στη γλώσσα που χρησιμοποιείται στην ελληνική νομοθεσία για τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, η Παρατήρηση αφορούσε στην υποτιμητική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία και στην ανάγκη εξάλειψης της από την ελληνική νομοθεσία.⁷²

Η βασική αρχή που εισάγεται με τη Σύμβαση είναι ότι η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language) που θα δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες αφενός από την ιατρική προσέγγιση για την αναπηρία, αφετέρου από στερεότυπα και προκαταλήψεις για τα άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με τις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (*Disability-inclusive language guidelines*) που δημοσιεύσαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (*Disability Inclusion Strategy*),⁷³ η γλώσσα που οφείλουμε να χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες πέντε αρχές:

1. Έμφαση στο άτομο και όχι στην αναπηρία
2. Αποφυγή χρήσης «ετικετών» και στερεοτύπων
3. Μη χρήση συγκαταβατικών ευφημισμών
4. Η αναπηρία δεν είναι ασθένεια ή πρόβλημα
5. Χρήση ορθής γλώσσας όχι μόνο στον γραπτό λόγο αλλά και στον προφορικό και ανεπίσημο λόγο

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ορολογία που προτείνεται να χρησιμοποιείται όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία όπως και η ορολογία που είναι καλό να αποφεύγεται.

⁷¹ Βλ. σ.13 αυτού του παρόντος αρχείου

⁷² Σχετικά με την Παρατήρηση και Σύσταση της Επιτροπής των Η.Ε. για την ορολογία βλ. σ. του παρόντος κειμένου.

⁷³ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

Προτεινόμενοι όροι για την αναπηρία		Όροι για την αναπηρία που <u>πρέπει</u> να αποφεύγονται	
	άτομο/α με αναπηρία		άτομα/α με ειδικές ανάγκες, άτομο/α με ειδικές ικανότητες, ανάπηρος/η, ανάπηρο/α άτομο/α, ΑμεΑ, ΑμΕΑ, αφανείς ήρωες της καθημερινότητας, ήρωες της ζωής ήρωες με αναπηρία
	άτομο/α χωρίς αναπηρία, το υπόλοιπο του πληθυσμού		κανονικός/η, υγιής, φυσιολογικός, αρτιμελής
	έχει αναπηρία...		υποφέρει από, πάσχει από ταλαιπωρείται από, χτυπήθηκε από
	άτομο με νοητική αναπηρία		καθυστερημένος, καθυστερημένο άτομο, αργός, ανισόρροπος, χαμηλής νοημοσύνης,
	άτομο με ψυχοκοινωνική αναπηρία		παράφρων, τρελός, μανιακός, ψυχικά διαταραγμένος, συναισθηματικά διαταραγμένος ψυχικά άρρωστος
	κωφός άτομο/α που είναι κωφό/α βαρήκοος άτομο με ακουστική αναπηρία τυφλοκωφός		κουφός, κωφάλαλος, μουγγός

	άτομο με αναπηρία λόγου άτομο που χρησιμοποιεί συσκευή επικοινωνίας άτομο που χρησιμοποιεί εναλλακτική μέθοδο επικοινωνίας		άλαλος, δεν μπορεί να μιλήσει
	τυφλός, άτομο που είναι τυφλό, άτομο με οπτική αναπηρία		αόματος, στραβός
	άτομο με κινητική αναπηρία άτομο με αναπηρία στα άνω άκρα άτομο με αναπηρία στα κάτω άκρα		σακάτης, κουτσός, παράλυτος, κουλός
	χρήστης/τρια αναπηρικού αμαξιδίου, άτομο που χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο		καθλωμένος/η σε αναπηρικό καροτσάκι
	άτομο με σύνδρομο down		άτομο με ειδικές ανάγκες μογγόλος
	άτομο που έχει λέπρα		λεπρός
	άτομο με μικρό ανάστημα μικρό άτομο άτομο με αχονδροπλασία (αν ανήκει σε αυτή την κατηγορία)		νάνος

[Πηγή: Disability-inclusive language guidelines,

Available at:

<https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>]